Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

26 июль, жума, 1996 йил

Сотувда эркин нархда. № 150 (1403)

1996 йилнинг дастлабки ярим йили якунлари том маънода ҳаётимизда туб бурилиш юз бергани ва иқтисодиётимизнинг жадал ўсиш даври бошланганини кўрсатди.

ҲАЁТИМИЗДА ЮКСАЛИШ ЙИЛИ

25 ИЮЛЬ КУНИ ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВ РАИСЛИГИДА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ МАЖЛИСИ БЎЛДИ. УНДА 1996 ЙИЛНИНГ БИРИНЧИ ЯРМИДА ЎЗБЕКИСТОН ИҚТИСОДИЁТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЯКУНЛАРИ ҲАМДА МАМЛАКАТИМИЗДА АМАЛГА ОШИРИЛАЁТГАН ИСЛОҲОТЛАРНИНГ БОРИШИ МУҲОКАМА ҚИЛИНДИ.

Мажлисда вазирликлар, давлат қўмиталари, корпорациялар, концернлар, компаниялар, бирлашмалар, уюшма ва идоралар раҳбарлари, Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси Раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари иштирок этди.

Бугунги мажлис кун тартибига қўйилган масала вилоятларда, вазирликлар, қўмиталар, уюшма, компания, концерн ва идоралар йиғилишларида кўриб чиқилган, деди Ислом Каримов мажлисни очар экан. Биз ана шу масалага якун ясашимиз, олдимизда турган вазифаларнинг қайси жиҳатларига жиддий эътибор бериш зарурлигини белгилаб олишимиз керак. Бунда ресурсларимиз, фойдаланилмаётган имкониятларимизни аниқлаб, уларни ишга солиш йўлларини излашимиз даркор.

Республика Бош вазирининг ўринбосарлари — «Ўзистиқболстат» давлат қўмитаси раиси Ў. Исмоилов, молия вазири Б. Ҳамидов, Р. Гиниятуллин, шунингдек, Марказий банк бошқаруви раиси Ф. Муллажонов, «Ўзэлтехсаноат» уюшмасининг раиси Р. Саримсоқов, Ўзбекистон металлургия заводи бош директори А. Фармонов, Олмалиқ кон-металлургия комбинати директори В. Сигедин муҳокама этилган масала юзасидан сўзга чиқдилар.

Мажлисда таъкидланишича, иқтисодиётда амалга оширилаётган таркибий ўзгаришларнинг натижаси ўлароқ, мамлакатда жорий йилнинг биринчи ярмида ички ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш 101,4 фоизни ташкил этди. Инфляция даражаси ўтган йилдагига нисбатан икки баравар пасайди. Аҳолининг реал даромадлари 16 фоиз ўсди. Иқтисодиётга хорижий инвестицияларни жалб этиш яхши самара бермоқда. Республикада 2500 га яқин қўшма корхона фаолият кўрсатаётир. Асакадаги «УзДЭУавто» Ўзбекистон-Жанубий Корея қўшма корхонасининг ишга туширилиши мамлакат ҳаётида жуда катта воқеа бўлди.

Айни вақтда қишлоқда иқтисодий ислоҳотларнинг самарадорлиги ҳамон пастлигича қолмоқда, мулкнинг ўз эгасини топиши қийин кечмоқда. Корхоналар ўртасидаги ўзаро қарзлар ҳануз камайгани йўқ. Нақд пул эмиссияси Қорақалпоғистон Республикаси, Жиззах, Сирдарё, Қашқадарё, Навоий, Бухоро ва Сурхондарё вилоятларида юқорилигича қолмоқда.

Мамлакатдаги иқтисодий вазиятни таҳлил этганда маълумотларнинг аниқ ва пухта бўлишига аҳамият бермоқ лозим, дея таъкидлади Президент. Масалан, мамлакатда етиштирилаётган гўшт ва сут маҳсулотларининг 80 фоиздан кўпроғи хусусий сектор ҳиссасига тўғри келади. Бу секторда чорва моллари сони ҳам муттасил ортиб бораётир. Ҳисобот тузганда ана шу жиҳатларни — халқ хўжалигининг ҳозирги шароитда кўп укладли эканини назарда тутмоқ шарт.

Корхоналар ўртасидаги дебиторлик ва кредиторлик қарзлари муаммосини олайлик. Нега бу масала ҳамон ҳал бўлмаяпти? Қарздор корхоналарнинг раҳбарлари нима ҳисобидан маош оляпти? Жамоасини нима ҳисобидан пул билан таъминлаяпти? Ўзингиз ўйлаб кўринг: бу бозор иқтисодиёти талабларига тўғри келадими, ахир? Зудлик билан бу саволларнинг ечимини топиб, муаммони ҳал этиш керак.

Бунинг учун одамларга маош, пенсия тариқасида берилган пуллар банкка қайтиб тушишига эришиш зарур. Акс ҳолда иш ҳақини вақтида бериш учун қўшимча пул чиқаришга тўғри келади. Натижада маҳсулот билан пул ўртасидаги мутаносиблик бузилиб, иқтисодиёт издан чиқиши мумкин. Тўғри, бу қийин масала. Лекин уни ҳал этмаслик мумкин эмас. Бунга барча тоифадаги мутасаддилар —ҳокимлар, вазирлик, қўмита, концерн, уюшма, банк, корхона ва хўжалик раҳбарлари шахсан жавобгардирлар. Чунки пул муаммосини ҳал этиш давлат ҳаётида муҳим аҳамиятга эга.

Амир Темур бобомиз мингта қуруқдан-қуруқ югурадиган одамдан кўра ишнинг кўзини биладиган, фидойи битта инсон минг бора афзал, деган эканлар. Бизга ҳам ана шундай қобилиятли, ишбилармон раҳбарлар зарур, дея таъкидлади Ислом Каримов.

Макроиқтисодиёт — йирик индустрия корхоналарининг барқарор ишлаши мамлакат иқтисодиётида муҳим ўрин тутади. Уларга, умуман, ишлаб чиқарувчиларга бошқа муассасалар, хусусан, банклар яқиндан ёрдам бериши керак. Банк мижозларга хизмат қилиши лозим.

Иқтисодий ислоҳотлар чуқурлашиб борар экан, хусусийлаштиришга янада жиддий эътибор бериш тақозо этилади. Бунда, айниқса, янги иш бошлаган хусусий мулк эгаларига ҳар томонлама ёрдам бериш, уларнинг оёққа туриб олишига кўмаклашиш даркор. Бу эса бозорларимизни ўзимизда ишлаб чиқарилган маҳсулот билан тўлдириш имконини беради. Четдан мол олиб келишга ружу қўймаслик лозим. Бу ўша мамлакатларда кимларнидир иш билан таъминлашдир. Шу маҳсулотларни ишлаб чиқариш ҳам ақлан, ҳам маънан ҳеч кимдан қолишмайдиган халқимизнинг, хусусан, ёшларимизнинг қўлидан келади-ку! — деди Президент.

Мажлисда мамлакатимизда пахта ва ғалла етиштиришни кўпайтириш, ғалла ўрим-йиғимини якунлаш, бу йилги пахта ҳосилини уюшқоқлик билан йиғиштириб олиш борасидаги масалалар ҳам кўриб чиқилди. Жиззах, Сирдарё, Қашқадарё вилоятларида ғалла етиштиришни кўпайтиришга етарли аҳамият берилмагани танқид қилинди.

Август ҳосил тўплашда, кўсаклар сонини оширишда муҳим палла. Халқда асл деҳқон бу ой давомида техникасини даладан олиб чиқмайди, деган гап бор. Бугунги кунда тегишли вазирлик ва уюшма раҳбарлари ҳамда мутахассисларнинг ўрни далада бўлиши, барча пахтакорларга ёрдам бериши зарур.

Биз мустақиллигимизнинг дастлабки йилларида мамлакатимизда тотувлик ва осойишталикка эришишни ўз олдимизга энг олий мақсад қилиб қўйган эдик, деди Ислом Каримов пировардида. Чунки, халқ билан тил топмасдан бу кунларга етишиш қийин бўларди. Бизнинг ютуғимиз шундаки, қийинчиликлар вақтинча эканини тушунадиган, чидамли, ақлли, катта-катта ишларга қурби етадиган халқимиз бор. Бундай халқ билан ҳамма эзгу мақсадларга эришмоқ мумкин.

Президент Ислом Каримов мажлисда катта нутқ сўзлади.

Мажлисда Республика Олий Мажлиси Раиси Э. Халилов, Бош вазир Ў. Султонов, Бош вазирнинг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков, Президентнинг Давлат маслаҳатчилари, Олий Мажлис раисининг ўринбосарлари, Бош вазир ўринбосарлари қатнашди.

СУРАТЛАРДА: йиғилиш пайти. А. ТЎРАЕВ олган суратлар. (ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ МАЖЛИСИДА СЎЗЛАГАН НУТҚИ

Ҳурматли мажлис иштирокчилари!

Ҳар чорак охирида амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотларга якун ясаш, иқтисодиётда ва ижтимоий соҳада юз бераётган ўзгаришларни мунтазам таҳлил этиш, олдимизга қўйилган мақсад ва вазифалар қай даражада бажарилаётганини баҳолаб бориш изчил анъанага айланиб қолди.

Бу ҳол бизга ислоҳотлар йўлида нима ишлар қилганимиз, қандай ижобий силжишларга эришганимиз ва қанчалик олға кетганимизни рўй-рост аниқлаб олиш имконини беради. Шу билан биргаликда, бу жадал олдинга юришимизга нималар халал бераётгани ва тўсқинлик қилаётгани, заиф томонларимиз, оқсоқ жойларимиз, ҳали ишга солинмаган имкониятларимиз тўғрисида, очиқ-ойдин гаплашиб олишимиз имконини беради. Хуллас, ишларимизнинг аҳволи тўғрисида тўла ва ҳаққоний тасаввурга эга бўлмоғимиз лозим.

Биринчи ярим йиллик натижаларини кўриб чиқаётганда, айнан белгилаб олинган вазифа ва ислоҳотлар йўлидан оғишмай, собитқадамлик билан бориш - муттасил ривожланиш ва олға силжишимизнинг асосий кафолати эканини назарда тутган ҳолда, аввало, республикада амалга оширилаётган ислоҳотларнинг энг муҳим принциплари ва устувор йўналишлар қандай бажарилаётганини ажратиб олишимиз ва баҳо беришимиз керак бўлади.

Худди шу мақсадлардан келиб чиққан ҳолда, биз ўтган даврда қилинган ишларга якун ясашимиз зарур.

Ҳурматли дўстлар!

Мен, Ўзбекистон мустақиллигининг 4 йиллигига бағишланган тантаналарда (1995 йилнинг 1 сентябри) имкониятларимиз ва истиқболимизга холисона баҳо бериб, 1996 йил, иншооллоҳ, Ўзбекистон учун туб бурилиш ва юксалиш йили бўлади, деб айтган эдим.

1996 йилнинг дастлабки ярим йили якунлари том маънода ҳаётимизда туб бурилиш юз бергани ва иқтисодиётимизнинг жадал ўсиш даври бошланганини кўрсатмоқда.

Ярим йиллик якунларини таҳлил этар эканмиз, Ўзбекистон ислоҳотларнинг, иқтисодиётни соғломлаштиришнинг дастлабки энг машаққатли ва оғир босқичини босиб ўтди, дейишга барча асосларимиз борлигини яққол кўришимиз мумкин. Ҳуқуқий ва ташкилий-институционал ўзгаришларнинг, жамиятимизда таркиб топган янгича муносабатларнинг мустаҳкам пойдеворига таянган ҳолда иқтисодиётимиз бозор муносабатларига босқичма-босқич, пешма-пеш кириб келмоқда, тобора барқарорлашмоқда ва мустаҳкамланмоқда.

Умумиқтисодий кўрсаткичлар билан биргаликда тармоқлар, аввало, асосий ҳал қилувчи тармоқлар, республика ҳудудлари, иқтисодиётнинг айрим секторлари кўрсаткичлари, молия ва банк соҳасида амалга оширилаётган ишлар кўлами шундан дарак бериб турибди.

Дастлабки ярим йиллик натижаларини рўй-рост ва танқидий кўз билан баҳолаганда, қуйидаги хулосаларга келиш мумкин:

Биринчи хулоса. Бутун иқтисодиётимизни муваффақиятли ислоҳ этишнинг энг муҳим натижаси бўлмиш мустаҳкам макроиқтисодий барқарорликка эришилди. Бу нималарда кўринади? Аввало, пулнинг қадрсизланиш суръатлари кескин пасайди. Инфляцияни жиловладик, унга қарши кураш механизмини топдик ва унинг устидан тўла назорат ўрнатдик, деб бемалол айтишимиз мумкин.

Биз жорий йилда энергия манбалари, транспорт ва коммунал хизмат нархларини эркин қўйиб юбориш бўйича қўлланган чора-тадбирлар ва мавсумий ўзгаришларни ҳисобга олган ҳолда, инфляциянинг ўртача ойлик даражаси, умуман, ярим йиллик бўйича 4 фоиз атрофида бўлгани ва бу кўрсаткич ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан икки баробар кам экани бунинг ёрқин далилидир.

Пул муомаласи мустаҳкамланди. Нақд пул ҳажмининг ўртача ўсиш суръатлари 1995 йил даражасига нисбатан 1,3 фоиз камайди. Муомалага чиқарилаётган нақд пул миқдори - эмиссия ярим йилликда 15,8 фоизни ташкил этди. Ваҳоланки, бу кўрсаткич 1995 йилнинг шу даврида 20,7 фоизга тенг бўлган эди.

Умуман олганда, корхоналар ва давлатнинг молиявий аҳволи мустаҳкамланди. Агар 1995 йили зарар кўриб ишлаган корхоналар сони 630 тани ташкил этган ва биз уларга нисбатан махсус чоралар қўллашга мажбур бўлган бўлсак, бугунги кунда ярим йилликни, бор-йўғи, 58 та корхона зарар кўриб якунлади. Бюджетнинг даромад ва харажат қисмларини шакллантириш бўйича қўйилган вазифалар бажарилди. Бугунги кунда бюджет камомади ялпи ички маҳсулотнинг 2,1 фоизидан ошмайди, 1995 йил натижаларига кўра эса бу кўрсаткич 3,5 фоиз бўлган эди. Республикада бюджет маблағлари ёрдамида ўта муҳим объектлар қурилиши жадал амалга оширилаётганини ҳисобга олсак, бу нечоғлик аҳамиятли эканини кўрсатади.

Иккинчи хулоса. Миллий валютамиз - сўмимиз мустаҳкамланди. Кейинги тўққиз ой давомида сўмнинг АҚШ долларига амалдаги нисбати барқарор бўлиб турибди. Агар 1995 йилнинг ноябрида бир АҚШ доллари 35,3 сўмга тенг бўлган бўлса, шу йилнинг июнь ойида эса 37,6 сўмга тенг бўлди.

Бугунги кунда жамланган олтин-валюта резервларимиз етти ойлик импортни таъминлаши мумкин. Бу Республика валюта биржасида доимий равишда савдо ўтказиш имконини бермоқда. Ярим йилнинг ўзида биржада сотилган валюта миқдори 1,5 млрд. АҚШ долларидан ошиб кетди. Бу бутун 1995 йил давомида алмаштирилган эркин муомаладаги валюта миқдоридан ҳам кўп демакдир. Биз бугунги кунда жорий операциялар бўйича миллий валютамизнинг тўлиқ конвертациясига кафолат беришимиз мумкин.

Учинчи хулоса. Хусусийлаштириш жараёни чуқурлашди ва кенгайди. У сифат жиҳатидан янгича аҳамият касб этганини ҳам қайд этиш лозим. Агар дастлабки йилларда асосий эътибор масаланинг миқдор кўрсаткичларига, яъни қанча корхона мулк шаклини ўзгартирганига қаратилган бўлса, бугунги кунда хусусийлаштиришнинг сифат кўрсаткичлари асосий талаб мезони бўлиб қолди.

Биз учун бугунги кунда хусусийлаштирилган корхоналар қандай тусга-шаклга кираётгани, улар нечоғли самара бериб ишлаётгани, иқтисодиётга қанчалик наф келтираётгани муҳимроқдир. Агар 1994 йилда ҳиссадорлик корхоналари сони 2900 тани ташкил этган ва асосан ёпиқ турда бўлган бўлса, ҳозир 4,5 минг очиқ турдаги ҳиссадорлик корхоналари фаолият кўрсатмоқда. Расман қайд этилган деҳқон (фермер) хўжаликлари сони 7,5 мингтадан 19300 тага кўпайди. Жорий йилнинг ўзида кичик ва хусусий корхоналар сони 19100 тага кўпайди ва шу йилнинг 1 июлига келиб 83,5 мингтага етди.

Агар олдинги йиллар унчалик катта бўлмаган ва ўрта корхоналар хусусийлаштирилган бўлса, бугунги кунга келиб, йирик корхоналар ҳам мулкчилик шаклини ўзгартирмоқда. Биринчи ярим йилликда акциялар сотувидан 1,7 млрд. сўм маблағ тушди ва бу 1995 йил кўрсаткичларидан 15,6 марта кўпдир. Умуман олганда, хусусийлаштиришдан тушган даромад, тахминан, 3 млрд. сўмни ташкил этди.

Бугунги кунда аксарият корхоналар хусусийлаштирилди. Агар 1993 йили жами корхоналарнинг 39,4 фоизи давлатга тегишли бўлмаган корхона бўлса, 1994 йилда бу кўрсаткич 57,7 фоизга, бугунги кунга келиб эса 82,7 фоизга етди.

1993 йили халқ хўжалигида банд бўлган аҳолининг 48 фоизи нодавлат секторида ишлаган бўлса, айни пайтда уларнинг 70 фоизи мазкур секторда фаолият кўрсатмоқда.

Ҳозирги кунда саноат маҳсулоти ҳажмининг ярмидан кўпроғи, қишлоқ хўжалиги ялпи маҳсулотининг 95 фоизи, чакана товар оборотининг 94 фоизи, пудрат ишларининг 61 фоизи нодавлат сектори ҳиссасига тўғри келади.

Тўртинчи. Мўлжалланган инвестиция лойиҳаларининг амалга оширилиши натижасида иқтисодиётда сезиларли таркибий ўзгаришлар юз берди.

Кўпгина хомашё ресурсларининг саноат қайта ишлови ошгани ижобий силжиш экани шубҳасиздир. Тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш улуши кўпайди, уларнинг кўпчилиги рақобатга бардошли бўлиб қолди. Агар 1993 йили тайёр маҳсулот, саноат ишлаб чиқариши умумий ҳажмининг қарийб 45 фоизини ташкил этган бўлса, жорий йилда у 65,6 фоизга етди.

Иқтисодиётимиз қиёфасини ўзгартираётган соҳаларгина эмас, унинг ташқи омиллардан даҳлсизлигини, қолаверса, ялпи миллий маҳсулот ўсишини таъминлаётган соҳалар ҳам жадал ривожлана бошлади. Биринчи ярим йилликда автомобиль саноати тез суръатлар билан тараққий этди, унинг ишлаб чиқариш ҳажми ўтган йил даражасига нисбатан 6 баробар, трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги - 34,4 фоиз, асбобсозлик - 24,2 фоиз, кимё ва нефть кимёси - 15,3 фоиз, станоксозлик ва асбоблар ишлаб чиқариш саноати - 13,3 фоиз, ёғочни қайта ишлаш ва целлюлоза- қоғоз саноати - 18,8 фоиз ўсди.

Жорий йилда республиканинг энергетика мустақиллигини мустаҳкамлаш сиёсати давом эттирилди. Нефть ва газ .саноати барқарор ривожланмоқда. Нефть ва газ конденсати ишлаб чиқаришнинг ўтган йилги даражаси юқори бўлганига қарамай, бу йил уларни ишлаб чиқариш ҳажми 230 минг тонна, табиий газ - 130 млн куб метр, кўмир - 44 минг тоннага ошди.

Тўқимачилик саноати, қора ва рангли металлургия, қурилиш материаллари саноати, пудратли қурилиш фаолияти, пуллик хизмат кўрсатиш соҳаси каби меҳнаттталаб соҳалар жадал суръатлар билан ривожланди. Бу юртимизнинг иш кучини тўлароқ банд қилишга имкон яратди.

Жорий йилда халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш кўпайганини ҳам жиддий силжиш, туб бурилиш палласи деб баҳолаш мумкин. Истеъмол товарлари ишлаб чиқариш ҳажми ўтган йил даражасига нисбатан 6,3 фоиз, озиқ-овқат маҳсулотлари - 3,6 фоиз, ноозиқ-овқат товарлари - 5,8 фоиз ўсди. Энг муҳими, халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришнинг умумий ҳажмигина эмас, балки уларнинг аҳоли жон бошига тўғри келадиган улуши ҳам 4,3 фоиз кўпайди. Бугунги кунда 1450 та ёки барча корхоналарнинг 70 фоиздан ортиқроғи истеъмол маҳсулотлари ишлаб чиқармоқда.

Кейинги йилларда ишлаб чиқариш таркибини сифат жиҳатидан ўзгартириш, четдан келтириладиган маҳсулотлар (импорт) ўрнини босадиган товарлар ҳамда янги турдаги маҳсулотларни ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш жараёни кечмоқда.1995 йилнинг ўзидаёқ саноатнинг барча соҳаларида 400 дан ошиқ янги турдаги маҳсулот ишлаб чиқариш йўлга қўйилди, биринчи ярим йилликда эса уларнинг яна 120 тури ўзлаштирилди.

Тузилма ўзгаришлари ва устувор инвестицион лойиҳаларни амалга ошириш тўғрисида гап кетганда, республикамиз учун ўта муҳим аҳамиятга эга бўлган бир воқеани алоҳида таъкидлашни истардим. Мен Жанубий Кореянинг «ДЭУ» фирмаси билан биргаликда Асака шаҳридаги қурилган ва ишга туширилган автомобиль заводини назарда тутяпман. Марказий Осиёдаги биринчи автомобиль заводи бунёд этилиши ва бу улкан корхона бир йилда 200 минг енгил автомобиль ишлаб чиқариш қувватига эга эканининг ўзи тарихий воқеадир.

Автомобиль заводининг бунёд этилиши, саноатнинг янги соҳаларини вужудга келтириб ва замонавий технологиялар соҳасида тубдан янги поғонага кўтариб қолмасдан, яқин истиқболда саноат соҳасидаги сиёсатимизда кескин бурилиш ҳам ясайди.

Автомобиль заводи қурилиши бугуннинг ўзидаёқ рақобатга бардошли маҳсулотлар ишлаб чиқариш, дунё бозорларига чиқиш ва у ерларда муносиб жой эгаллаш имконини беради.

Бу завод қурилиши бутун бошли индустрияни, ишлаб чиқаришнинг замонавий соҳалари мажмуини вужудга келтиради. Улар келгусида ўша завод учун ишлайди, унга бутловчи ашёлар, хомашё ва материаллар етказиб беради. Ҳозирнинг ўзидаёқ автомобиль ойналари, ўриндиқлари, дисклари, электр ускуналари ишлаб чиқарадиган заводлар қурилиши бошлаб юборилди. Улар эртага сифат жиҳатидан янги технологиялар даражасидаги моторлар, боғловчи мосламалар ва агрегатлар, кимёвий ва полимер материаллар ҳамда автомобиллар учун зарур бошқа буюмлар ишлаб чиқарадиган бутун бошли заводлар ва цехлар бўлади. Бу ўзимизнинг конструкторлик базамиз ривожланишини англатади. Бу ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфраструктурасини яратиш ҳамда қайта ихтисослаш, бутунлай янгича хизмат кўрсатадиган банк ва суғурта тизимини, замонавий сервис хизматларини шакллантириш демакдир.

Бу миллий кадрларнинг профессионал даражасини ўзгартириш, ишлаб чиқариш ва меҳнатни ташкил этишнинг замонавий тизимларини жорий этиш демакдир. Ниҳоят, бу янги иш жойлари яратиш ва аҳоли даромадларини кўпайтириш демакдир.

Қишлоқ хўжалик машиналари паркини «Кейс» русумидаги ғалла ўриш комбайнлари билан тўлдириш ҳам чуқур таркибий ўзгаришларга олиб келиши лозим. Бугунги кунда биз бундай комбайнлардан 340 тасини сотиб олдик ва улар далаларимизда синовдан ўтяпти. Уларнинг меҳнат

(Давоми 2-бетда).

ЁШЛАРГА ЭЪТИБОР

Андижонда Ўзбекистон Президентининг республика ёшларининг «Камолот» жамғармаси тўғрисидаги Фармони ва Вазирлар Маҳкамасининг мазкур масала юзасидан қарори қандай бажарилаётганига бағишланган йиғилиш бўлди.

Унда шаҳар ва туман ҳокимлари, «Камолот» жамғармаси бўлимлари раислари, унинг муассис ва ҳомийлари, ҳуқуқ-тартибот идоралари раҳбарлари қатнашди. Йиғилишни вилоят ҳокими Қ. Обидов бошқарди. Сўзга чиққанлар вилоятда ёшларни ижтимоий ҳимоя қилиш, иш билан таъминлаш ва уларнинг куч-ғайратини бунёдкорлик ишларига сафарбар этиш борасида муайян ишлар амалга оширилганини қайд этди. Айни вақтда ёшлар билан иш олиб боришга эскича ёндашиш, ишлаб чиқилган тадбирларнинг қоғозда қолиб кетиш ҳоллари учраётганига эътибор қаратилди. Айрим жойларда таъсисчи ва ҳомийлардан тушаётган маблағдан самарали фойдаланилмаётир. Бу камчиликларга тезда барҳам бериш даркор.

Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Х. Жўраев сўзга чиқди.

(ЎзА).

МАБЛАҒ АЖРАТАДИГАН БЎЛДИ

АҚШ конгрессининг вакиллар палатаси Венгрия, Польша ва Чехия НАТОга тезроқ қўшилиши учун 60 миллион доллар миқдорида маблағ ажратишга қарор қилди.

Конгресс вакили Бенжамин Гилмэннинг фикрича, Марказий ва Шарқий Европа мамлакатлари Шимолий Атлантика ҳарбий блоки аъзолигига тезроқ қабул қилиниши ушбу мамлакатлардаги демократия янада мустаҳкамланишига кўмак беради.

МАЪЛУМОТ ЁЛҒОН ЭКАН

Италия пойтахтидаги халқаро аэропорт номаълум кимсанинг яширин қўнғироғи туфайли бир соат давомида ўз фаолиятини тўхтатиб туришга мажбур бўлди.

Сўнгги пайтларда Европада бундай «совуқ ўйинлар» билан шуғулланадиган телефон безорилари сони ортиб бораётгани кўпчиликни ташвишга солаётир. Бу сафар ҳам Рим аэропортида самолётлар учишини назорат қилувчига кимдир сим қоқиб, Рим-Кальяри йўналиши бўйича учаётган самолёт ичига бомба қўйилганини айтган. Зудлик билан чора тадбирлар кўрилиб, самолёт текширилганда маълумотнинг ёлғон экани маълум бўлди.

КЕСКИНЛИК КУЧАЙДИ

Шри-Ланкада ҳукумат армияси ва тамил сепаратистлари ўртасида яна қонли жанглар бошланди.

Мамлакат Шимоли-Шарқида жойлашган Муллайтива тумани ана шундай қарама-қаршиликлар майдонига айланди. 18 июль куни «Тамил илама» Озодлик йўлбарслари» (ТОТИ) ташкилоти жангарилари Муллайтивани ишғол қилиши оқибатида мамлакатдаги кескинлик янада кучайиб кетди. ТОТИ маълумотига қараганда, Муллайтива учун жангда ҳукумат армияси 1200 нафардан зиёд зобит ва аскар йўқотган, ТОТИ жангариларидан эса 400 нафар киши ҳалок бўлган.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ МАЖЛИСИДА СЎЗЛАГАН НУТҚИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

самарадорлиги, нобудгарчиликни кескин камайтириши, иш шароитлари жиҳатидан устунлиги ҳозирнинг ўзидаёқ кўриниб қолди. Қишлоқ хўжалигида бу машиналардан фойдаланишнинг ўзиёқ унинг ишлаб чиқаришида таркибий ўзгаришлар юз берганини кўрсатади, яъни ғалла экиладиган майдонлар кенгайди. Пахта билан биргаликда бошоқли дон экинлари етиштириш мамлакатимиз қишлоқ хўжалигининг яна бир ихтисослашган соҳасига айланмоқда. Бу қишлоқ хўжалик машинасозлигини ҳам, қишлоқ хўжалик хомашёсини саноат қайта ишлови билан боғлиқ соҳаларни ҳам, тегишли кадрларни тайёрлашни ҳам таркибий жиҳатдан кескин ўзгартиришни тақозо этади.

Иқтисодиётда таркибий ўзгаришлар янги қурилишлар ҳисобигагина эмас, асосан, мавжуд ишлаб чиқаришни янгилаш ҳисобига амалга оширилади. Бу - аён ҳақиқат. Бугунги кунда технологияларни янгиламай туриб, техник жиҳатдан қайта қуролланмай туриб, кўзлаган мақсадга эришиб бўлмайди.

Шуни ҳам айтиш керакки, олдинги йиллардагидан фарқли ўлароқ, айни замонда капитал маблағлар янги ва улкан иншоотлар, бинолар қурилишига, яъни асосий фондларнинг пассив қисмига эмас, балки технологияларни янгилашга сарфланмоқда. Бу қурилиш муддатларини қисқартиради, сарфланган маблағларнинг ўз-ўзини қоплашини тезлаштиради. Бундай мисоллар оз эмас. Қиймати 230 миллион АҚШ долларига тенг ва мисли кўрилмаган қисқа муддат — 18 ойда барпо этилган «Зарафшон-Ньюмонт» қўшма корхонаси худди шу каби лойиҳаларнинг мақсадга мувофиқ эканига далилдир.

Бешинчи хулоса. Республикада бозор инфраструктурасини яратиш ва ривожлантиришда сезиларли силжиш рўй берди.

Қисқа вақт ичида бозор инфраструктурасига асос солинди. Банк ва молия тизими ислоҳ этилди. Суғурта ва аудиторлик тармоғи яратилди. Замонавий компьютер ва телекоммуникация тизими билан жиҳозланган ва Марказий Осиёда энг йирик Биржа маркази ишга тушди.

Кўчмас мулкни сотиш бўйича 190 та, лицензия сотиш бўйича 132 брокерлик идораси, Республика фонд биржасининг 13 филиали ва бўлими, Миллий депозитарийнинг 10 филиали, 62 фонд магазини ва 38 бизнес марказлари ва бозор инфраструктурасининг бошқа қатор таркибий қисмлари фаолият кўрсатмоқда.

Олтинчи хулоса. Кўзда тутилган дастурни муваффақиятли амалга оширишнинг натижаси ўлароқ, асосий иқтисодий кўрсаткичларнинг ўсишига эришдик.

Шу маънода 1996 йил биз учун кескин бурилиш йили бўлди. Биринчи бор ички ялпи маҳсулотнинг пасайишига барҳам берилибгина қолмасдан, балки унинг 101,4 фоиз ўсиши таъминланди. Саноат маҳсулоти ҳажми 105 фоизга ошди. Хусусан, мамлакатимизнинг барча вилоятларида саноат ишлаб чиқаришининг ўсиши таъмин этилди. Жорий йилда, айниқса, Тошкент шаҳрида, Тошкент вилоятида, Сирдарё, Андижон, Самарқанд ва Бухоро вилоятларида саноат тез суръатлар билан ривожланди.

Шу борада қишлоқ хўжалик соҳасида, ғалла етиштиришимизда эришилган натижаларга тўхталиб ўтмоқчиман.

Деҳқонларимизнинг фидокорона меҳнати туфайли ҳозирги кунда республика бўйича 1 млн. 820 минг тонна ғалла, жумладан 1 млн. 700 минг тонна буғдой тайёрланди. Шуни айтиш керакки, ўтган йилнинг шу муддатига нисбатан бу йил ғалла 100 минг тонна, буғдой эса 200,0 минг тонна кўп тайёрланди.

1995 йилда ўртача ҳосилдорлик гектарига 21 центнер бўлган бўлса, бу йил бу рақам 22 центнерни ташкил этди. Агар бу йил об-ҳаво лалмикор майдонларда ғалла етиштиришга салбий таъсир кўрсатганини инобатга олсак, бу натижалар ниҳоятда салмоқли эканлиги аён бўлади.

Бу йил ғалла етиштириш ва тайёрлашда Андижон, Бухоро, Сурхондарё, Фарғона вилоятлари алоҳида фаоллик кўрсатишди. Яқин кунларда улар қаторига Тошкент ва Наманган вилоятлари ҳам қўшилади.

Ғалла тайёрлашда энг яхши натижаларга эришган Шаҳрихон, Бешариқ, Юқори Чирчиқ, Денов, Учқўрғон, Шофиркон ва бошқа туманларни алоҳида тилга олиб, уларнинг меҳнат аҳлига ташаккур айтмоқчиман.

Республикамизда капитал маблағларнинг ҳажми 4,4 фоизга кўпайди, уларнинг 60 фоиздан зиёди ишлаб чиқариш соҳасига йўналтирилди. Буларнинг барчаси республикада иқтисодиётнинг келгуси юксалиши учун мустаҳкам моддий, молиявий ва институционал база-асос яратилганидан, инвестициялаш жараёни фаоллашганидан далолатдир.

Навбатдаги муҳим хулоса шундан иборатки, ижтимоий соҳада ҳам, аҳолининг турмуш шароити ва даражасида ҳам ўзгариш юз берди.

1996 йил, бу — кенг қамровли ижтимоий дастурни амалга оширишнинг, уй-жой, қишлоқ мактаблари ва тиббиёт пунктлари, маиший объектлар, телефонлаштириш ва телекоммуникациялар қуришни ўз ичига қамраб олган кенг ижтимоий дастурни амалга оширишда биринчи йил бўлди.

Бугун биз халқимизнинг чекига тушган ва ўтиш даври учун муқаррар бўлган энг оғир синовлар ортда қолди, деб бемалол айта оламиз.

Бугун аҳолининг фаровон яшашига салбий таъсир этувчи омиллар йўқ, аксинча, аҳоли турмуш даражасини ўстириш учун тегишли шароит ва ишончли кафолатлар яратувчи барқарорлик омиллари кучга кирмоқда.

Аҳолини аниқ ва адресли ижтимоий ҳимоя қилиш учун жорий этилган тизим ўзини тўлиқ оқлади. Шунинг натижаси ўлароқ, ўтган йилга нисбатан аҳолининг реал даромадлари 16 фоизга ошди ва шу йилнинг охиригача янада ошиши муқаррар.

Аҳолининг 1991 йилдан кейин қадрини йўқотган омонатларини индексация қилиш ғоят муҳим аҳамиятга молик бир тадбир. Ўзбекистонда ўтказилаётган ислоҳотларнинг адолатли ва ҳаётий эканини тасдиқловчи бир воқеа бўлди, десак ҳеч қандай муболаға бўлмайди.

Ижтимоий адолат тикланди — 3 миллиондан ортиқ омонат эгаларига уларнинг 1992 йилнинг 1 январига қадар қўйган ва умумий миқдори 35 миллиард сўмга тенг бўлган омонатлари индексация қилинди. Шу йилнинг 24 июлига қадар махсус «Индексация» деб аталувчи ҳисоблардан аҳолига 1 миллиард сўм тўланди ва 20 миллион сўм бошқа омонат шаклларига қайтадан расмийлаштирилди.

Ҳурматли дўстлар!

Мен республикамизнинг жорий йилнинг ўтган ярмидаги иқтисодий ва ижтимоий ривожи натижаларига тегишли айрим муҳим омилларни тилга олдим, холос.

Улар ўзларининг миқёси ва қамрови билан, Ўзбекистоннинг ислоҳотлар ва янгиланиш йўлидаги изчил тараққиётига хос барқарор ва мустаҳкам ижобий тенденциялардан-оқимлардан далолат беради. Энг муҳими эса, улар ўтказилаётган ислоҳотлар иқтисодни буткул тарзига ва бизнинг ҳаётимизга кўрсатаётган ва бугун барчамиз яққол сезиб турган таъсири ва натижалари, деб айтсак хато бўлмайди.

Албатта, биз биламизки, булар барчаси - дастлабки ниҳоллар, дастлабки ютуқлардир. Худди шу сабабли ҳам, 1996 йилнинг биринчи ярмига якун ясар эканмиз, энг асосий омилларни ва эришилган ютуқларнинг манбаларини аниқлаб олиш биз учун ғоят муҳимдир.

Биринчидан, бу - танлаб олинган иқтисодий ислоҳотлар йўлининг тўғрилиги натижасидир. Бугун, биз танлаган модель амалда, амалиётда синовдан ўтганидан кейин, Ўзбекистоннинг ислоҳотлар модели тўғрилиги ҳақида баралла гапириш учун барча асосимиз бор. Бугунги кунда ўзбек модели обрўли халқаро ташкилотлар томонидан, дунёдаги кўпчилик мамлакатлар томонидан эътироф этилди. Муҳими - ўзбек модели тўғри эканини ҳаётнинг ўзи тасдиқлади.

Бизнинг моделимизнинг қайси муҳим жиҳатлари ва хислатлари хусусида гап кетмоқда?

Дастлаб шуни айтиш керакки, биз ўзимизнинг ислоҳотлар йўлимизни босқичма-босқич - ўз имкониятларимизни аниқ мақсад сари қаратиб, имконият ва мақсадни ўзаро тошу тарози қилиб, барча ресурсларимизни айни босқич учун устивор бўлган вазифаларни бажаришга сафарбар этган ҳолда ҳаётга тадбиқ этмоқдамиз. Бу ҳолат, бир тарафдан, чекланган ресурслардан, уларни ҳуда-беҳуда исроф этмасдан, самарали ва оқилона фойдаланиш имконини беради. Иккинчи тарафдан эса, ўз фаолиятимизнинг, ўз меҳнатимизнинг натижаларини яққол сезиш, ўз қудратимиз ва салоҳиятимизга янада кўпроқ ишониш имконини беради.

Албатта, бизнинг моделимизда кучли ижтимоий сиёсат, унинг аҳамияти ҳақида гапирмасак бўлмайди.

Кучли ижтимоий сиёсатнинг муҳим роли шундаки, у халқимизга ислоҳот шунчаки ислоҳот учун эмас, балки аввалambор халқ манфаатлари учун ўтказилмоқда, деган ишонч бахш этади.

Биз осон йўлни қидирмадик. Шу ўринда Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигининг кўпчилик мамлакатлари энг осон йўлдан кетганларини эслатиб ўтиш жоиздир.

Маҳсулот экспортидан тушган барча ресурслар ва хориждан олинган кредитлар, энг аввало, турли импорт молларига, улар билан ички бозорни тўлдиришга сарф этилди ва шу тариқа, ўзлари билган ва билмаган ҳолда, мамлакатнинг ўзида товар ишлаб чиқарувчиларни бозордан четга чиқариб қўйдилар. Пировард оқибат шу бўлдики, улар саноат ва қишлоқ хўжалиги, туб маънода эса, буткул миллий иқтисодиёт заифлашган, аксар ҳолларда бутунлай таназзулга, пароқандаликка учраган ҳолда, жуда катта валюта маблағларини бирпасда еб қўйдилар.

Биз эса, энг оғир йўлни танладик. Ўз маблағларимиз ва бошқалардан олган қарз маблағларининг асосий қисми инвестициялаш учун, ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва ўстириш учун ажратилди. Яъни, истеъмол қилишни эмас, балки инвестицияларни, ўзбекчасига айтадиган бўлсак, сармоя ёткизишни кўпайтирдик. Бугун ўша сармоялар ўз меваларини бермоқда.

Асака шаҳрида қурилган автомобиль заводи ҳам худди шундай мевадир. Бухорода қурилаётган улкан нефтни қайта ишлаш заводи ҳам шу сирага киради.

Кўкдумалоқ нефть конини изга солиш, Кувасой шаҳрида янги турли ойна шишаси тайёрловчи завод, Андижон, Қўқон ва Янгийўлдаги спирт заводлари, Хоразм вилоятида қурилаётган шакар заводи, Қорақалпоғистондаги сода заводи, Чирчиқдаги ҳароратга чидамли металлар заводини, Олмалиқ кон-металлургия заводини реконструкция қилиш, Навоий кон-металлургия заводининг 2-гидрометаллургия заводини ишга тушириш, янги темир йўллар, автомобиль йўллари, ободончилик ишлари — буларнинг барчаси биз танлаган машаққатли йўлда қурилган ва насиб этса, эртанги кунда барча оғиримизни енгил қиладиган бунёдкорлик намуналаридир. Тўқимачилик саноатида, енгил саноатда янгидан қурилган ёки модернизация қилинган ва бугунги кунда маҳсулот ишлаб чиқараётган корхоналарни ҳар бир вилоятда, ҳар бир туманда, ҳар бир аҳоли яшайдиган жойда учратиш мумкин.

Биз ўз ислоҳотларимиз учун мустаҳкам қонунчилик базасини, хорижий сармоядорлар учун кучли кафолат ва имтиёзлар тизимини яратдик. Биз бевосита кредитларни давлат учун эмас, балки бугун муваффақиятли амалга оширилаётган аниқ ва муайян лойиҳалар учун олдик.

Биз асосий эътиборни қўшма корхоналарни тузишга қаратдик. Аввал бошдан қайсики корхонанинг хорижий шериги бўлмаса, ўша корхонанинг келажаги йўқ, деган масала қўйилди. Бугунги кунда мамлакатимизда хорижий сармоялар иштирокида тузилган 2400 корхона рўйхатдан ўтган.

Иккинчидан, бизнинг ютуқларимиз - одамларимизнинг фидокорона меҳнати натижасидир. Ватандошларимиз ислоҳотлар йўлига ишондилар ва бу йўл рўёбга чиқиши учун ҳаракат қилдилар.

Бугун мен, мана шу юксак минбардан туриб, халқимизга қилган меҳнатлари учун, тоғдай бардоши учун, қийинчиликлар вақтинчалик эканини тушунгани учун, мустақиллигимиз ва тикланиш йилларида қилиб улгурган ишларимизни қўллаб-қувватлагани учун самимий миннатдорлик билдирмоқчиман. Юртимизда ҳукм сураётган тинчлик ва осойишталик учун, Ўзбекистоннинг буюк келажаги ва фарзандларимизнинг келажаги ва камолоти учун қилаётган меҳнати учун халқимизга таъзим бажо келтиришга ижозат бергайсиз.

Учинчидан, давлат қурилиши жараёнида, демократик жамиятни шакллантириш жараёнида давлат, жамоат ва давлатга тобе бўлмаган ташкилотларнинг тўлақонли тизими яратилди, замонавий банк ва молия тизимлари барпо этилди, кенг тармоқли бозор инфраструктураси бунёд қилинди. Энг муҳими, бу тузилмалар амалда ишлай бошлади.

Тўртинчидан, одамларимиз янги шароитларда ишлаш тажрибасига эга бўла бошладилар. Кўпчилик раҳбарлар ва оддий ходимларнинг табиати, психологияси ўзгарди. Бугун дадил айтиш мумкинки, республика, вилоят ва ишлаб чиқариш даражасида ислоҳотчилар командаси, эътиқоди бир, маслакдош кишилар командаси шакллана бошлади. Бир йўналишда, ҳамжиҳат бўлиб, умумий мақсад дастурига амал қилган ҳолда ишлайдиган кишилар командаси пайдо бўлди. Бу инсонлар учун давлат манфаатлари, иш манфаатлари, халқ манфаатлари ҳамма нарсадан ҳам устунроқдир.

Мен бу юксак минбардан сизга, барча команда аъзоларига миннатдорчилик билдиришни истардим. Ишончим комилки, бу команда бошлаган ишларимизни охирига етказиши муқаррар.

Ҳурматли дўстлар!

Ватандошлар!

Якунлар ҳақида, эришилган ютуқлар ҳақида гапирар эканмиз, биз ҳаммамиз яхши биламизки, энди бу марралар — ўзимизники, уларни биздан ҳеч ким тортиб ололмайди.

Аммо, бу якунларни муҳокама этар эканмиз, оқсоқликларга, ўз ечимини кутаётган муаммоларга алоҳида эътиборни қаратиш, айниқса муҳимдир. Биз учун бошқаришнинг барча бўғинлари, шу жумладан, қонун чиқарувчиларимиз ва ижроия тузилмаларининг диққат марказида туриши лозим бўлган биринчи даражали вазифаларни белгилаб олиш фавқулодда аҳамият касб этади.

Албатта, камчилик ва нуқсонлар хусусида, муаммо ва жиддий тўсиқлар хусусида кўп гапириш мумкин. Лекин ислоҳотларнинг бугунги босқичида олға силжишимизнинг асосий гарови бўлмиш вазифаларга диққатни жалб этиш мақсадга мувофиқдир.

Олға силжишимизнинг бош шарти, бу — хусусийлаштиришни кенгайтириш, мулк шаклларини тубдан ўзгартириш ва бозор инфраструктурасини шакллантириш билан боғлиқ ислоҳотларни янада чуқурлаштиришдир. Хусусийлаштириш масаласида расмиятчиликдан, юзаки ёндошувлардан, тўрачиликдан воз кечиш ва уларга бутунлай барҳам беришдир.

Таъбир жоиз бўлса, хусусийлаштириш шунчаки номига эмас, балки мулк ўзининг асл соҳибини, хўжайинини топиши учун амалга оширилиши керак. Мулк ишга билими ва қурби етадиган, ташкилотчилик ва бошқарувнинг замонавий талабларини яхши англайдиган, кишилар манфаати ва бутун жамиятимиз манфаатлари учун янги сармояларни жалб этишга ва ишлаб чиқаришни юксалтиришга, рақобатга бардош бера оладиган маҳсулотларни ишлаб чиқаришга қодир инсонлар қўлига тегиши зарур.

Шу маънода бугунги кунда мулк эгалари ва тадбиркорларни хусусийлаштиришдан кейинги даврда ҳам қўллаб-қувватлаш муҳим аҳамият касб этади.

Уларга нафақат имтиёзли кредитлар ажратиш, балки энг муҳими, уларнинг замонавий ускуналар ва технологияларни олиш ва ўрнатишга доир масалаларни ҳал этиш, уларга хомашё ва материаллар олиш имконини таъминлаш, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларини сотишда амалий ёрдам кўрсатиш даркор.

Янги мулк эгалари, тадбиркорлар билан ишлаш, уларнинг савияси ва билимларини ошириш, улардан ҳақиқий бизнесменларни тарбиялаб етиштириш ғоят муҳимдир. Бу масалалар Ҳукуматимизнинг, Давлат мулк қўмитасининг, Товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатасининг, маҳаллий ҳокимлар ва барча давлат идоралари ҳамда давлатга қарашли бўлмаган идораларнинг диққат марказида турмоғи лозим.

Бозор инфраструктураси ва таркибий-ташкилий ўзгаришлар хусусида сўз юритар эканмиз, уларнинг мазмуни, характери ва шакли бугунги кун талабларига муносиб эмаслигини қайд этиш керак. Бир қарашда барча тузилмалар яратилгандай туюлади, лекин афсуски, уларнинг иш услуби ва иш натижалари амалда ўзгаргани йўқ.

Энг муҳими шуки, бозор тузилмаларини шакллантириш биз учун шунчаки мақсад эмас. Улар шунчаки номига, рўй бераётган ўзгаришларни намойиш этиш, кўз-кўз қилиш учун тузилмайди, балки иқтисодиётга, хўжалик юритувчи субъектларга, ҳам ҳуқуқий ва ҳам жисмоний шахсларга хизмат қилиш учун тузилади.

Янги барпо этилган тузилмаларнинг туб мазмуни, уларнинг даромадлари ва келажаги хўжалик субъектлари фаолиятининг самарадорлигини ошириш билан бевосита боғлиқ бўлиши шарт.

Шуни яхшилаб англаб олиш зарур: бугунги кунда банкларга, молия тизимларига, турли суғурта ва аудиторлик ҳизматларига, Давлат мулк қўмитаси бўлинмаларига берилган қатор имтиёзлар — уларнинг оёққа туриш даврига мўлжалланган вақтинчалик чора-тадбирлар, холос.

Улар шу нарсани тушуниши, англаши ва бугуннинг ўзидаёқ тўлиқ ўз-ўзини қоплашга, ўзларини боқиш учун, мижозлар сонини кўпайтириш эвазига ва иш натижаларига кўра фойда олишни таъминлашга, хуллас, ўз нонларини ўзлари топиб ейишга тайёр бўлишлари зарур. Бошқача айтадиган бўлсак, оёққа туриш, тикланиш давридан фаол ва аниқ мақсадга қаратилган ишга ўтиш фурсати етди.

Иккинчи жуда муҳим вазифа— халқ истеъмоли молларини ишлаб чиқаришни ривожлантириш. Халқ истеъмоли молларини, биринчи навбатда, озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқарувчи янги корхоналарни барпо этишга, ишлаб турган корхоналарни қайта жиҳозлашга, халқимиз учун чиқарилаётган молларнинг сифатини оширишга нимаики хизмат қилса, ўшанга биз туртки беришимиз, кўмак беришимиз зарур. Биз бу йўналишни, бу соҳани ҳуқуқий жиҳатдан ҳам, иқтисодий жиҳатдан ҳам, моддий жиҳатдан ҳам рағбатлантиришимиз, қўллаб-қувватлашимиз лозим.

Бугун республикада ҳар бир жон бошига 2600 сўмлик истеъмол моллари ишлаб чиқарилмоқда. Бу кўрсаткич ўтган йилга нисбатан 4,3 фоиз кўпдир. Аммо, айрим вилоятларда халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш даражаси анча паст. Масалан, жон бошига ишлаб чиқарилган мол қиймати Жиззах вилоятида 740 сўмни, Қашқадарё вилоятида 1082 сўмни, Сурхондарё вилоятида 1235 сўмни, Сирдарё вилоятида 1449 сўмни, Навоий вилоятида 1697 сўмни, Қорақалпоғистон Республикасида 1529 сўмни ташкил этади. Шунинг учун ҳам айнан мана шу вилоятларда пулнинг эмиссия даражаси ғоят юқори эканидан ажабланмаса ҳам бўлади. Бу ҳам камлик қилгандай, Қорақалпоғистон Республикасида, Навоий ва Сирдарё вилоятларида аҳоли жон бошига халқ истеъмоли молларини ишлаб чиқариш ҳажми ўтган йилга нисбатан пасайиб кетди.

Хорижий сармоялар иштирокида тузилган қўшма корхоналар халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришга етарли ҳисса қўшмаяпти. Уларнинг умумий ҳажмдаги улуши атиги 2,4 фоизни ташкил этади. Хусусий тадбиркорларнинг ҳиссаси бундан ҳам камроқ — бор-йўғи 0,2 фоизни ташкил қилади.

Талабга жавоб берадиган ва харидори кўп бўлган кенг халқ истеъмоли молларини ишлаб чиқариш ҳажми пасайиб кетганини оқлаб бўлмайди. Шундай мисоллардан айримларини айтиб ўтмоқчиман: илгари 32 хил макарон ишлаб чиқарилган бўлса, бугунги кунда атиги 5-6 хили қолди. Илгари ишлаб чиқариладиган деярли барча крупа турларидан эса, фақат гуруч, буғдой ёрмаси ва манна талқони қолди. Қандолат маҳсулотлари, гўшт ва сут маҳсулотлари, пишлоқлар, консервалар ва бошқа турдаги озиқ-овқат маҳсулотлари ассортиментини ишлаб чиқаришда ҳам аҳвол худди шундай. Бу рўйхатни яна давом эттириш мумкин.

Хўш, айтинглар: бу ҳолни қандай баҳолаш мумкин?

Аҳвол шундай бўлатуриб, фақатгина 1996 йилнинг биринчи ярмида импорт бўйича ўтган йилдагидан 1,5 марта кўпроқ, яъни 600 миллион долларлик озиқ-овқат маҳсулотлари ва 170 миллион долларлик ноозиқ-овқат маҳсулотлари ташқаридан олиб келтирилган. Шу жумладан, 9,4 миллион долларга макарон, 33,8 миллион долларга печенье ва бошқа турдаги қандолатчилик маҳсулотлари четдан келтирилган.

Шу билан бирга, импорт ўрнини босувчи молларни ишлаб чиқарувчи янги корхоналарни тузишга, мавжуд қувватларни қайтадан мослаб жиҳозлашга, тадбиркорлик фаолиятини рағбатлантиришга, шу ихтисосйўналишдаги кичик, хусусий ва оилавий корхоналарни шакллантиришга етарли даражада аҳамият берилмаяпти.

Улар учун энг яхши имтиёзли шарт-шароит яратиб бериш ҳамда жойларда, ҳар бир аҳоли пунктида эҳтиёж ва талабга қараб, ишлаб чиқаришни рағбатлантириш зарур.

Биз халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришнинг аҳамиятини пухта билиб олишимиз керак.

Халқ истеъмоли моллари - энг аввало ички истеъмол бозорини тўлдириш демакдир.

Халқ истеъмоли моллари - ўсиб бораётган истеъмол талабларини қондириш ва эмиссияни кескин қисқартириш демакдир.

Халқ истеъмоли моллари - пулнинг қадрсизланишини камайтириш, миллий валютамизнинг барқарорлигини таъминлаш демакдир.

Халқ истеъмоли молларини ишлаб чиқариш - пировард натижада қўшимча иш жойлари демакдир. Бу ишга аёллар меҳнатини ҳам жалб этишни ҳисобга оладиган бўлсак, у алоҳида аҳамият касб этади.

Оҳир-оқибатда буларнинг барчаси халқимизнинг турмуш даражасини кўтариш демакдир. Буни ҳеч қачон унутмаслигимиз керак.

Бугунги кунда масала шундай турибди: биз республикага мол олиб келишимиз керак, бироқ ўзимизда ишлаб чиқариш мумкин бўлмаган ёки ишлаб чиқаришдан кўра олиб келиш иқтисодий жиҳатдан фойдалироқ бўлган молларни олиб келишимиз керак. Биз ўзимизда ишлаб чиқаришимиз мумкин бўлган маҳсулотларнинг республикадан ташқарида ишлаб чиқарилишини рағбатлантиришимиз керак эмас. Мен, албатта, бу ўринда ўзимизда сифатли маҳсулотларни ишлаб чиқаришни назарда тутяпман.

Истеъмол моллари ишлаб чиқаришни кенгайтиришни рағбатлантириш учун нима қилиш керак?

Биринчидан, истеъмол товарлари ишлаб чиқарувчилар учун амалдаги имтиёзлар тизимини қайта кўриб чиқиш ва бугунги кунда қандай турдаги рағбатлантириш фойда бериши мумкинлигини аниқлаш лозим. Қонунчилик соҳасидаги барча чеклашларни ҳам олиб ташлаш зарур. Керак бўлса, амалдаги қонунчилик ва меъёрий ҳужжатларга тегишли ўзгартишларни тайёрлаш лозим. Бу масалага энг қобилиятли, энг истеъдодли кишиларни жалб этиш керак.

Иккинчидан, халқ учун зарур молларни ишлаб чиқаришни ташкил этишга хорижий сармоя, хорижий технологияларни фаол равишда жалб этиш лозим. Қўйган маблағи тезда ўзини оқлаб, фойда келтирадиган бўлса, хорижий сармоядорлар бу ишга жон-жон деб рози бўлади.

Навоий кон-металлургия комбинатининг тажрибаси эътиборга лойиқдир. Бу корхона хорижий шериклар билан ҳамкорликда Зарафшон шаҳрида аралаш иплардан устки трикотаж ишлаб чиқариш бўйича «Агама» қўшма корхонасини барпо этди. Франция ва Япониянинг замонавий ускуналарида аралаш пахта-акрил ипи ҳамда 30 хилдаги халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш технологияси ўзлаштирилди.

Зарафшон, Учқудуқ, Навоий, Тошкент ва бошқа шаҳарларда 9 та цех барпо этилди, уларда 800 киши ишламоқда. Корхона бу йил 2,6 миллион АҚШ доллари ҳажмида маҳсулот экспорт қилишни, 1997 йилда бу кўрсаткични 9 миллион АҚШ долларига етказишни режалаштирмоқда.

Бу ташаббус ҳар томонлама эътиборга сазовор.

Учинчидан, истеъмол товарлари, энг аввало, озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқаришда хусусий корхоналар улушини кескин ошириш лозим. Хусусий секторга кенг йўл очиб бериш керак. Ишбилармонларнинг хомашё ва фонд биржаларида хомашё, материал ва жиҳозларни сотиб олиши учун қулайлик туғдириш жуда ҳам муҳим. Хусусий секторгина талаб ва шароитнинг ўзгаришига мос равишда тезлик билан ўзгара олади.

Хусусийлаштириш сиёсатимизни (В.А.Чжен) тубдан қайта кўриб чиқишимиз лозим. Энг аввало, озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқарадиган хусусий секторни рағбатлантириш керак. Мулк эгаси ҳеч қачон ўз мулкини ўғирламайди. Буни ҳеч ким инкор қилолмайди.

Тўртинчидан, бу борада яқинда ташкил этилган Товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси ҳамда зарур маблағга эга бўлган Бизнес фонди ўзини кўрсатиши лозим.

Бешинчидан, миллий валютани эркин муомаладаги валютага алмаштираётганда арзон-гаров, сифатсиз мол олиб келадиган тижоратчиларга нисбатан, замонавий технологияларни олиб келувчиларга кўпроқ эътиборни қаратиш лозим. Технология ва ускуналарга эътиборни кучайтириш керак. Улар бизни янги иш ўринлари билан таъминлабгина қолмай, бугунги кунда республикага ташқаридан олиб келинаётган товарларга қараганда сифатлироқ ва кўпроқ маҳсулот ишлаб чиқаришимизга имкон ҳам беради.

Ҳукуматимиз (Ў.Султонов) яқин орада шу муаммо билан боғлиқ барча масалаларни кўриб чиқиши ва тегишли қарорлар қабул қилиши зарур.

Навбатдаги муҳим вазифа — экспортни кенгайтиришдан иборат. Ярим йиллик натижаларига кўра, экспорт 1,4 АҚШ долларини ташкил этди ҳамда ўтган йилнинг шу давридаги кўрсаткичга таққослаганда, 4,8 фоиз ошди.

Экспортни кенгайтириш - республикага эркин муомаладаги валютанинг кириб келишини кўпайтириш ҳамда миллий валютани мустаҳкамлаш демакдир. Бу корхоналар эҳтиёжманд бўлган янги технологиялар ҳам демакдир. Бу ижтимоий масалаларни ҳал этиш - иш ҳақини ошириш, ижтимоий инфраструктурани кенгайтириш демакдир. Бу ишлаб чиқаришни мунтазам янгилаб туришни кучли тарзда рағбатлантириш демакдир. Бир сўз билан айтганда, бугунги кунда бирорта корхона валютасиз, эркин муомаладаги валютасиз ўз истиқболини кўролмайди. Барча корхона раҳбарлари буни тушуниб етиши лозим.

Афсуски, бугунги кунда республиканинг экспорт ҳажми асосан хомашё ресурслари ҳисобига таъминланмоқда.

Ҳали ҳам асосий экспортни анъанавий хомашё ресурслари — пахта толаси, рангли ва қора металлар, минерал ўғитлар ва кимёвий маҳсулотлар, мис асосидаги электротехника маҳсулоти ташкил этмоқда. Экспорт тузилмасида озиқ-овқат маҳсулотлари атиги 1,4 фоизни, республикамиз ниҳоятда бой бўлган мева-сабзавотнинг қайта ишланган маҳсулотлари эса 0,4 фоизни ташкил этади. Бу бизнинг энг катта камчилигимиздир. Биз бу борада жуда кўп иш қилишимиз керак.

Бу масалада «Ўзмевасабзавотузумсаноат» (Носиров) уюшмасига жуда кўп марта кўрсатмалар берилган, бироқ ҳанузгача бирон-бир натижа йўқ. Бундан тегишли хулосалар чиқариш лозимга ўхшайди.

Республикада экспорт маҳсулотларини ишлаб чиқарувчиларни рағбатлантириш мақсадида зарур ҳуқуқий асос, кенг имтиёзлар тизими барпо этилган.

Шу жумладан, чет эл сармоялари билан ишлаётган корхоналар учун кенг имтиёзлар тизими барпо этилган. Бу имтиёз ва кафолатларнинг барчаси «Хорижий сармоя билан ишлайдиган корхоналар барпо этишни ва уларнинг фаолиятини рағбатлантириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар ҳақида»ги Фармонда ўз аксини топган. Бу уни билиб олиш ва фойдаланиш учун қулайлик туғдиради. Бизнинг вазифамиз бу имтиёзлар тўла амал қилишини таъминлаш, зарур бўлган жойларда эса қўшимча имтиёзларни назарда тутишдан иборат.

Экспортни кенгайтиришга халақит бераётган асосий сабаблар нималардан иборат? Бу энг аввало:

— кўпгина тайёр маҳсулот турларини ишлаб чиқаришнинг алмисоқдан қолган технологияларидир. Улар ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг серхаражатлиги, кўп материал ва энергия талаб қилиши билан ажралиб туради. Натижада кўпгина маҳсулотлар таннархининг жаҳондаги шундай маҳсулотлар таннархидан анча юқорилиги уларни рақобатга бардошсиз қилиб қўймоқда;

— нархлар эркин бўлган бир шароитда кўпгина маҳсулотлар ишлаб чиқариш монополиясининг сақланиб қолиши корхоналарга истаганча нарх қўйиш имконини бермоқда Улар бундай шароитда ўз маҳсулотларини ички бозорда сотишдан кўпроқ манфаатдордирлар. Бу борада Молия вазирлиги ҳамда унинг Монополияга қарши кураш қўмитаси анчагина иш қилиши лозим;

— экспорт қилинадиган маҳсулот нархининг қимматлашишига сабаб бўлаётган ҳамда уни иқтисодий жиҳатдан фойдасиз қилиб қўяётган, аксарият қисми тарифлар жуда юқори бўлган Қозоғистон ва Россия орқали олиб келинаётган мавжуд юк ташиш тизими;

— кўпгина корхоналарнинг фаол ташқи иқтисодий сиёсатга эга эмаслиги; бу маркетинг тадқиқотлари ва реклама ишларини жуда заиф равишда ташкил этишда кўзга ташланмоқда;

— экспорт маҳсулотларини кўпайтириш учун яхши имкониятга эга бўлган айрим корхоналарда, зарур айланма маблағлар ва сармоялар йўқлиги;

— экспорт маҳсулотларини сертификациялаш тизимининг йўқлиги. Бу маҳсулотларни дунё нархларида сотишга имкон бермайди.

Бу ва бошқа масалаларни кўриб чиқиш ва ҳал этиш учун бош вазир ўринбосарлари — мажмуа раҳбарларига ўн кунлик муҳлат берилади. Таклифлар Вазирлар Маҳкамаси йиғилишида умумлаштириб, кўриб чиқилсин.

Тўртинчи муҳим масала — хўжалик субъектларидаги шароитларни бундан буён ҳам эркинлаштириш, уларга катта иқтисодий эркинлик беришдан иборат. Бир томондан, корхоналарнинг мустақиллигини юқори даражада кенгайтириш, уларнинг ўз фаолияти натижаси учун масъуллигини ошириш зарур. Бошқа томондан эса, уларни юқори ташкилотлар, турли текширувчи органларнинг аралашувидан қўриқлаш лозим.

Бир вақтлар текширувчи органлар ва уларнинг текширувларини кескин қисқартириш бўйича чора-тадбирлар кўрилган эди. Бироқ шу пайтга қадар кўпчиликнинг «текшир-текшир» билан шуғулланиш, корхоналарнинг хўжалик ишларига аралашиш, ёрдам ўрнига халақит бериш истагига барҳам берилгани йўқ. Мен яқинда бу ишни ўрганиб чиқишга топшириқ бердим.

Бугунги мавжуд ҳуқуқий-меъёрий база таҳлили шуни кўрсатдики, 29 та давлат органи корхоналарни турли масалалар бўйича текшириш ҳуқуқига эга экан.

3700 корхона ва ташкилот бўйича ўтказилган текширувлар таҳлилидан маълум бўлишича, 1995 йилда ва бу йилнинг биринчи ярмида бу корхона ва ташкилотлар 21 минг марта ёки ўрта ҳисобда олганда, уларнинг ҳар бири турли органлар томонидан 5-6 мартадан текширилган. Солиқ органларидан ташқари энг кўп текширув санитария-эпидемия хизматига (умумий миқдорнинг 17,8 фоизи), банкларга (17,4 фоиз), давлат ёнғин назоратига (11,2 фоиз), маҳаллий ҳокимият органлари ва бошқармаларга (қарийб 7 фоиз) тўғри келади.

Мисол учун «Электркимёсаноат» ишлаб чиқариш бирлашмаси 43 марта, жумладан, Энергия назорати томонидан 9 марта, Техника назорати томонидан 7 марта, молия органлари томонидан 5 марта, Давлат ёнғин назорати, санэпидстанция, табиатни муҳофаза қилиш органлари томонидан 4 мартадан, Прокуратура ва Банк томонидан 3 мартадан, шаҳар ҳарбий комиссариати ва солиқ органлари томонидан 2 мартадан текширилган. Текширувлар 300 кундан ортиқ давом этган.

Чирчиқ трансформатор заводи 56 марта, жумладан, Ўзэнергоназорати томонидан 11 марта, Техникназорат томонидан 9 марта, табиатни муҳофаза қилиш органлари томонидан 8 марта, молия органлари томонидан 6 марта, давлат ёнғин назорати ва санэпидстанция томонидан 5 мартадан, прокуратура ва банк органлари томонидан 3 мартадан, солиқ органлари, адлия органлари ва ҳатто иситиш тармоқлари назорати томонидан 2 мартадан текширилган. Каттақўрғон ёғ-мой комбинати турли органлар томонидан 50 марта, «Нарзия» (Самарқанд вилояти) савдо-ишлаб чиқариш фирмаси 30 марта текширилган.

Кўпгина корхоналарда ҳам аҳвол шундай. Бундай шароитда қандай қилиб унумли ишлаш мумкин? Бу вақтни бой бериш, тўғридан-тўғри йўқотишларгина эмас, текширилаётган жамоаларни ёмон аҳволга ҳам солиб қўяди, номақбул руҳий муҳит юзага келишига сабаб бўлади. Охир-оқибатда у интизомни мустаҳкамлашга эмас, аксинча, меҳнат унумдорлиги пасайишига олиб келади, жамоаларнинг қонунчиликка бўлган ишончига раҳна солади ва, энг муҳими, бу текширувларнинг ўзини обрўсизлантиради.

Бу борада қатъий тартиб ўрнатиш, текширувлар даражаси ва сонини ҳамда назорат органларининг ваколатларини чеклаш зарур. Мансабдор шахслар ва давлат органларининг корхоналарнинг ички ишларига асоссиз аралашувини тақиқлаб қўйиш керак. Аудиторлик хизматларининг ўрни ва масъулиятини ошириш, махсус солиқ судларини барпо этиш масаласини кўриб чиқиш лозим.

Ҳукуматимиз (Ў.Султонов) икки ҳафталик муддат ичида бу ишда тартиб ўрнатиш ва бошқариш вазифаси юкланган махсус Мувофиқлаштирувчи Кенгашни ташкил этиш ҳақида таклиф киритсин. Кенгашга бу бюрократик офатга, текширувларни таъмагирлик ва зўравонлик қилишга айлантириш ҳаракатларига чек қўйиш ваколатини бериш керак.

Бугунги ғоят муҳим вазифа - корхоналар, тадбиркорлик тузилмаларини мансабдорлик-тўрачиликнинг турли шаклларидан муҳофаза қилиш учун маъмурий-бошқарув ишида ишлайдиганлар сонини қисқартиришдан иборат. Юксак малакали ва билимдон мутахассислардан иборат бутунлай янги бошқарув аппаратини барпо этиш, бу мутахассислар учун кучли рағбат ва кафолат тизимини яратиш ҳақида ўйлашимиз зарур.

Аллақачон давлат хизмати ҳақида махсус қонун қабул қилиш зарурати ҳам пайдо бўлган.

Ислоҳотларни янада чуқурлаштиришнинг принципиал вазифаси — қимматли қоғозлар бозорини, энг аввало иккиламчи бозорни янада фаолроқ ривожлантириш зарур. Қимматли қоғозлар бозорини барпо этиш ва акционерлар ҳуқуқини ҳимоя қилиш бўйича ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинган, қимматли қоғозлар бозори фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш бўйича Марказ ташкил этилган, бироқ ҳанузгача сезиларли натижа кўзга ташлангани йўқ. Ҳа, биз бу узоқ давом этадиган жараён эканини, унга яхши тайёргарлик кўриш, биринчи навбатда раҳбарларнинг ҳам, барча фуқароларнинг ҳам тафаккурини ўзгартириш лозимлигини тушунамиз. Бироқ биз ҳозирнинг ўзидаёқ аҳолининг кенг қатламларида қимматли қоғозларга эгалик қилиш, улардан фойдаланиш, фонд бозорларида уларни ишлатиш одатлари ва механизмларини эгаллашга майл уйғотишимиз зарур. Яна бир бор таъкидлаб айтаманки, қимматли қоғозлар иккиламчи бозорини ташкил этиш энг муҳим масалалардан биридир. Биз уни ривожлантириш учун ташкилий, меъёрий ва институционал шарт-шароитлар яратишимиз зарур.

Навбатдаги муҳим вазифа - солиқларни такомиллаштириш масаласидир. Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитаси 1997 йилги бюджет лойиҳаси билан яхшилаб танишиб, солиқ олинадиган базани батафсил аниқлаб, уни кенгайтириш имкониятлари бўйича муайян таҳлил ўтказиши, солиқ тизимини такомиллаштириш бўйича умумий ёндашувларда аниқ йўлни топиб олиши лозим.

Биз солиқларнинг янги турларини жорий этиш ниятида эмасмиз. Солиқ тизими қуйидагилардан келиб чиққан ҳолда такомиллаштирилиши даркор:

— солиқларнинг рағбатлантирувчи вазифасини кучайтиришга эришиш мақсадида фойдадан олинадиган солиқнинг ҳар қайси соҳа, ҳар қайси тармоқнинг алоҳида хусусиятларига қараб белгилаш;

— билвосита солиқлар, энг аввало, ресурс тўловларининг аҳамиятини ошириш;

— акциз базасини кенгайтириш;

— солиқ тўловлари турларини камайтириш ва уларни яхлит ҳолга келтириш.

Азиз дўстлар!

Сўзимнинг охирида барча тилга олинган нарсаларга якун ясар эканман, эътиборингизни учинчи чоракда ва йилнинг охиригача олдимизда турган вазифаларга қаратмоқчиман.

Биринчи навбатда кузги-қишки мавсумга пухта ҳозирлик кўриш ҳақида сўз кетмоқда. Энергетика тизимининг, электростанцияларнинг, буғ қозонхоналарининг, газ тармоқларининг техник ҳолатига алоҳида эътибор бериш талаб этилади. Таъмирлаш-тиклаш ишларини ўз вақтида амалга ошириш зарур. Ушбу мақсадларга эришишда мазкур йўналишда ишлаётган корхоналарнинг барча имкониятлари ва ресурслари ишга солиниши керак.

Бу борада яна бир кечиктириб бўлмайдиган масалага ҳам тўхталиб ўтмоқчиман. Молия вазирлиги ўзаро тўловлар муаммосини ҳал этиши, корхоналарни, биринчи навбатда ёқилғи-энергетика мажмуини айланма маблағлар билан таъминлаши зарур, чунки бу соҳадаги ўзаро тўловлар муаммоси республиканинг умумий молия тизимида бошқа кўплаб муаммоларни келтириб чиқармоқда.

Ҳисоб-китобларнинг, умуман, ўзини оқлаган вексель тизими бюджет тушумларининг камайиб кетиши ва республикада тўлов интизоми пасайиб кетишига олиб келмаслиги учун зарур чораларни кўриш муҳим аҳамиятга эга.

Қадрли дўстлар!

Барчамиз бир нарсани яхши тушунамиз ва уни қайта-қайта таъкидлаб ўтиришнинг ҳожати ҳам бўлмаса керак. Мен навбатдаги мавсум, қолаверса, жорий йил якунлари ғўзани ўстириш, йиғим-теримга тайёргарлик кўриш ва йиғим техникасини мавсумга тахт қилиб қўйишга бевосита боғлиқ эканини назарда тутяпман. Умид қиламанки, бу ерда ўтирган ҳокимлар, вазирликлар ва муассасалар раҳбарлари ўзининг бу борадаги масъулиятини яхши тушунади.

Сўзимни тугатар эканман, барчангизга, энг аввало, раҳбарларга Ўзбекистон мустақиллигининг беш йиллик юбилейига бир ойдан ошиқроқ вақт қолганини эслатиб қўймоқчиман. Яна икки ойдан сўнг буюк бобокалонимиз соҳибқирон Амир Темур ҳазратлари таваллудининг 660 йиллигини нишонлаймиз.

Ишончим комилки, халқимиз ва давлатимиз ҳаётидаги бу тарихий саналар, Ўзбекистонда яшаётган ҳеч бир кишини бефарқ қолдирмайди.

Барчангизга эл-юртимиз фаровонлиги учун, обод бўлишига қилаётган меҳнатингиз учун миннатдорчилик билдириб, ишларингизга равнақ ва омад тилайман.

ТАДБИРКОРЛИКНИ МАБЛАҒ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ: ТАЖРИБА, ТАКЛИФ ВА МУАММОЛАР

ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ БИЗДАН, САЪЙ-ҲАРАКАТ СИЗДАН

Ўтаётган ҳар бир кун бизни муборак сана — мамлакатимиз мустақиллигининг беш йиллигига яқинлаштирмоқда. Қутлуғ айёмни муносиб кутиб олиш учун жойларда пухта тараддуд кўрилиб, турмуш фаровонлигини яхшилаш, иқтисодий ислоҳотларнинг изчиллиги ва самарадорлигини таъминлаш юзасидан муҳим тадбирлар амалга оширилаяпти. Бу табиий, албатта. Чунки мустақиллик бу аввало, юксак масъулият, замонавий техника ва технология, ўз кучи ва салоҳиятига таяниб иш юритиш демакдир.

Бозор иқтисодиётига босқичма-босқич ўтиш жараёнида мамлакатимизда мулкдорлар синфи шаклланаяпти. Айтиш керакки, уларнинг амалий фаолияти, манфаатлари ҳуқуқий жиҳатдан тўла кафолатланган. Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш изчиллик билан давом эттирилаётганлиги туфайли ишлаб чиқариш суръатлари ўсиб, халқимиз таъминоти кун сайин яхшиланмоқда.

Кичик бизнес, хусусий тадбиркорликни ривожлантириш, бу соҳани молиявий қўллаб-қувватлаш ҳозирги кунда муҳим аҳамият касб этиши ўз-ўзидан маълум. Президентимиз ва республика ҳукумати тадбиркорлик ҳаракатини оммавийлаштиришга катта эътибор қаратиб, иқтисодиётимизни барқарорлаштириш юзасидан барча зарур чораларни кўраяптилар. «Бизнес-фонд» ана шу ғамхўрликнинг ҳосиласи сифатида дунёга келди. унинг мақсад ҳамда вазифалари аниқ. Ўтган бир йил давомида тадбиркорлик ҳаракатини ривожлантириш, ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш ва қишлоқ инфраструктурасини шакллантиришга қаратилган бизнес-лойиҳаларни маблағ билан таъминлаш юзасидан муайян ишлар амалга оширилди. Бу, шубҳасиз, жойларда ўзининг ижобий самараларини бераётир. Тадбиркорлик амалий фаолиятда намоён бўлади. Шуни назарда тутган ҳолда, ажратилган кредитларнинг шартлари, имтиёзлари ҳақида кенг тушунтириш ишлари олиб борилиб, пул маблағларининг ўз ўрнида фойдаланилиши устидан назорат кучайтирилаяпти.

1995 йилнинг 1 августидан шу йилнинг 1 июлигача «Бизнес-Фонд» ва унинг жойлардаги бўлимлари томонидан 1668 та лойиҳа учун 1.836 млн. сўм кредит ажратилди. Бундан кўзланган асосий мақсад республика ички бозорини истеъмол моллари билан тўлдириш, хизмат турларини кўпайтириш ва янада такомиллаштириш, янги иш ўринларини вужудга келтиришдан иборатдир. Ҳисоб-китобларга қараганда, берилган кредитлар эвазига 15,9 млрд. сўмликдан зиёдроқ маҳсулот ишлаб чиқарилиши ва турли хизматлар кўрсатилиши, жойларда 12,3 мингта иш ўринлари яратилиши лозим.

Шуни таъкидлаш керакки, республикамизнинг барча вилоятларида «Бизнес-фонд» бошқармалари фаолият кўрсатмоқда. 169 та шаҳар ва туманларда унинг хўжалик асосида иш юритувчи бўлимлари ташкил этилган.

Маълумки, Вазирлар Маҳкамасининг 291-қарорига асосан «Бизнес-фонд»нинг вилоят бошқармалари марказдан молиялаштирилади. Бу бизни аниқ ҳисоб-китоб, юксак масъулият ва талабчанлик билан иш юритишга ундамоқда. Берилаётган кредитлар миқдорини ошириш, фоизлар ҳажмини пасайтириш, кредитлардан фойдаланиш муддатини узайтириш самарали ва истиқболли лойиҳаларни амалга ошириш учун қулайлик туғдиради. Бу, айниқса, қишлоқ жойларида жуда муҳимдир. Республика «Бизнес-фонд»и томонидан ажратилган битта кредитнинг ўртача миқдори 4,9 млн. сўмни ташкил этади. Бу дастлабки йилларга нисбатан 3,9 баравар кўп. Одатда кредитларга 15-30 фоиз миқдорида устама белгиланади. Фойдаланиш муддати эса 1 йилдан 8 йилгача.

Тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш ва янада ривожлантириш учун чет эл сармояларини кенг жалб этиш «Бизнес-фонд» фаолиятининг устувор йўналишларидан бири саналади. Ҳозирги кунда кўпгина хорижий фирма ва компаниялар билан ҳамкорлик алоқалари йўлга қўйилган. Яқинда Канаданинг «Раанаки Холдинг» компанияси билан қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш, ўраш, қадоқлаш ҳамда қурилиш саноатини янги технология ва ускуналар билан лизинг асосида таъминлашга қаратилган дастур лойиҳаси имзоланди. Лойиҳанинг умумий қиймати 50 млн. АҚШ долларига тенг бўлиб, шунинг 35 миллионини компания ўз зиммасига олган. Туркиянинг «Чоглоян Текстиль» тижарет Диш тижарет газлама ЛТД» компанияси билан ҳам тегишли ҳужжат имзоланди.

Қишлоқда саноат шохобчаларини кенгайтириш, хизмат турларини кўпайтириш ва сифатини яхшилаш ҳозирги кундаги муҳим вазифалардан ҳисобланади. «Бизнес-фонд» бу масалага жиддий эътибор қаратиб келмоқда. «Ўзмаишийхизмат» уюшмаси ва «Мадад» суғурта агентлиги билан ҳамкорликда 1996 йилга мўлжалланган махсус дастур тайёрланди. Шунга асосан биринчи ярим йилликда 94,5 млн. сўм ҳажмдаги 96 та лойиҳа молиялаштирилди. Ажратилаётган кредитлар хусусий тадбиркорлик ҳаракатини кенгайтириш, хомашёни қайта ишлаш ва хизмат маданиятини ошириш имконини бермоқда. Бу ўринда «Атлантик-Восток» (Бекобод), «Фарҳод» фирмаси (Навоий вилояти), «Шаҳло» хусусий фирмаси (Бухоро), «Талсаж» масъулияти чекланган жамият (Тошкент)ни мисол қилиб кўрсатиш мумкин. Мазкур кичик корхоналарда тайёрланаётган озиқ-овқат маҳсулотлари, қурилиш ва тўқимачилик буюмлари юқори сифатли бўлиб, хорижникидан асло қолишмайди. Шунинг учун ҳам бозори чаққон.

Кези келганда айтиш керакки, «Бизнес-фонд» олдига қўйилган мақсад ҳамда вазифаларни амалга ошириш, хусусий тадбиркорликни ривожлантиришда баъзи бир муаммо ва қийинчиликлар ҳам мавжуд. Уларни ҳал этиш учун қуйидаги масалаларга эътиборни қаратиш лозим, деб ўйлаймиз:

Тадбиркорларги хизмат кўрсатувчи тижорат банкларидаги корреспондентлик ҳисобида кўпинча маблағ бўлмаслиги сабабли кредит сармояларини ўз вақтида олишнинг имкони бўлмаётир. Бинобарин, Марказий банк шакллантирадиган мувофиқлаштириш фонди учун, маблағ олиш тартибида имтиёзли кредитларга ажратилган сармояларга нисбатан алоҳида қоидани қўллаш мақсадга мувофиқ.

Ажратилган кредитлардан фойдаланишни мониторинг қилиш фақат «Бизнес-фонд», «Тадбиркорбанк» ва «Мадад» суғурта агентлиги зиммасига юклатилган. Лекин тадбиркорларнинг ҳисоб рақамлари турли хил тижорат банкларида. Тижорат банклари эса «Бизнес-фонд» томонидан имтиёзли кредит олган тадбиркорлик корхоналари учун махсус ҳисоб рақамлари очишга шошилмаяпти.

Шундан келиб чиқиб, имтиёзли кредитларнинг мақсадли ишлатилишини назорат қилиш «Бизнес-фонд», «Тадбиркорбанк» ва «Мадад» суғурта агентлигидан ташқари бошқа тижорат банклари зиммасига ҳам юклатилса, айни муддао бўларди.

Маълумки, мулкдорлар синфини шакллантиришда қишлоқ жойларидаги хусусий ва кичик бизнес тизимини ривожлантириш муҳим ўрин тутади. Бунга эришиш учун, бизнингча, туман, шаҳар, минтақа шароитидан келиб чиқиб, дастурлар ва улар асосида лойиҳалар ишлаб чиқилиши зарур.

Бизда экспортга мўлжалланган ёки импорт ўрнини босадиган маҳсулот ишлаб чиқаришга ихтисослашган корхоналар кўп. Улар харид қилган асбоб-ускуна ва технологияларга тўлов учун олинган кредит воситаларини конвертация қилиш масаласи қанча тез ҳал этилса, шунча яхши.

Хусусий тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш пухта тайёргарлик, зарур билим ва малакани талаб қилади. Тажриба кўрсатаяптики, кўпгина ишбилармонларда бу хислатлар етишмайди. Шунинг учун республикада тадбиркорлар малакасини ошириш ва қайта тайёрлашга мўлжалланган иқтисодий ўқув маркази ташкил этилса, айни муддао бўларди.

А. ЮСУПОВ,
республика «Бизнес-фонд»и бошқарувининг раиси.

ИШБИЛАРМОНГА МАДАДКОР

Хусусий тадбиркорлик ва кичик бизнес иқтисодий ислоҳотнинг муҳим қисми ҳисобланади. Шу боис республикамизда бу йўналиш бўйича бир қатор қонун ва фармонлар қабул қилинди. 1995 йили республикамизда 65 мингга яқин хусусий ва кичик корхона ташкил қилинган бўлса, маиший хизмат соҳаси асосан давлат тасарруфидан чиқарилди. Бу жараён боис янги синф — тадбиркорлар синфи шаклланмоқда. Халқ хўжалигини ривожлантиришда унинг таъсири ортиб бораётир.

Бозор механизмининг самарали фаолияти унинг инфраструктурасига боғлиқ бўлиб, унда суғурталаш муҳим роль ўйнайди. Суғурталаш хорижий мамлакатлар, айниқса, АҚШ, Англия ва Германияда кенг йўлга қўйилган. Мустақил республикамизда эса суғурта бозори эндигина оёққа туриб, дастлабки ижобий самараларини бера бошлади. Унинг тизими такомиллашмоқда. Хусусий тадбиркорлик ва кичик бизнесни суғурта йўли билан ҳимоя қилувчи агентликнинг ташкил этилиши бунга мисолдир. У ишбилармонлар учун айни муддао бўлди. Улар «Бизнес-фонд» орқали имтиёзли кредит олиб, ўз фаолиятларини жонлантирмоқдалар.

«МАДАД» суғурта агентлиги низомини ишлаб чиқишда аҳолининг талаб ва истаклари ҳисобга олинган. Унинг фаолияти чет эллардаги турдош муассасалардан анча фарқланади. Масалан, хорижда гаровга қўядиган тайинли нарсаси бўлмаган киши кредит ололмаслиги мумкин. Бизда эса тадбиркорлик билан шуғулланмоқчи бўлганларнинг арзирли мулки бўлмаса-да, у билан суғурта шартномаси тузилиб, кредит бериш имконияти яратилади.

Тўғри, бу йўл билан қарз олувчиларни суғурталовчи ташкилотлар илгари ҳам кўп бўлган. Лекин улар республика марказида жойлашганлигидан чекка вилоятлар ва туманларда яшовчилар учун ноқулай эди. «Мадад» суғурта агентлиги давлат томонидан қўллаб-қувватлаганлиги боис унинг вилоятлардаги филиаллари, «Бизнес-фонд»нинг эса вилоят ва туманлардаги филиаллари тадбиркорларга бемалол хизмат кўрсатмоқда.

«Мадад»нинг ташкил этилганлигига эндигина бир йил бўлди. Бу кўп муддат эмас. Аммо шу давр ичида у муайян ишларни бажаришга эришди. 1670 нафар тадбиркорнинг лойиҳаси пухта ўрганилиб, 1 миллиард 700 миллион сўмлик кредит олишлари учун уларга суғурта васиқалари берилди. Ҳужжатларни бадастир қилиб, тегишли маблағни олган тадбиркорлар бугунги кунда ишлаб чиқариш фаолиятларини бошлаб юборганлар. Чунончи, Фарғона вилоятидан «Рустамбек» фирмаси «Мадад»нинг ёрдами билан пойабзал тикиш цехини ташкил этди. Андижон шаҳридаги «Бекли» фирмаси эса қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлашни йўлга қўйиб, яхшигина фойда ола бошлади. Тошкент шаҳридаги «Стомасервис» аҳолига стоматологик хизмат кўрсатмоқда. Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин.

Биз тадбиркор ҳақиқий тадбиркор бўлишини истардик. Бунинг учун у аввало мўлжаллаган режаларини, ниятларини ҳар томонлама пухта ўйлаши, ўша жойдаги имкониятларини ҳисобга олиши, энг муҳими ўз қобилиятини тўғри чамалай олиши жуда муҳимдир. Бўлажак тадбиркор пулни олди ҳам дейлик. Хўш, ундан кейин нима қилади? Пулни аниқ мақсадлар билан ишлата оладими? У бошлаган ишдан аҳоли манфаат кўрадими? Қолаверса, сарф-харажатларини вақт ўтиши билан қайтара оладими? Мана шуларни пухта ўйлаган ҳолда иш тутилса, мақсадга мувофиқ бўлади.

Кредит олиш учун суғурта васиқасини бериш жараёнида экспертларимиз шундай «қўлбола» тадбиркорларга ҳам дуч келишяпти-ки, уларнинг баъзилари тезроқ қарз олиш-у, уни ўз билганича «айлантириб», бойиб кетиш хаёлида бўладилар. Яна бир тоифадагилар эса «ҳа энди кредитни бир амаллаб олаверайчи, кейин бир гап бўлар» деган фикрда бўлишади. Давлат маблағини шунчаки, бемақсад бериб бўлмаслигини тушунтирсангиз, ёхуд кераkли ҳужжатларни талаб қилсангиз, овора қиляпсизлар, деб хафа бўлишади.

Ишбилармонларнинг ҳуқуқий билими қанчалик юқори бўлса кичик ва ўрта бизнес ҳамда хусусий тадбиркорлик шунчалик тез ривожланади. Афсуски, айрим тадбиркорларимизнинг ҳуқуқий ва иқтисодий саводхонлиги, малака ва савияси анча паст. Уларнинг баъзилари оддийгина талаб қилинадиган ҳужжатларни расмийлаштиришда чалкашликларга йўл қўйишади. Натижада агентлигимизга топширилган ҳужжатларни расмийлаштириш чўзилиб кетади.

Шуларни ҳисобга олиб, биз кейинги пайтда тадбиркорларга ёрдам беришга ҳаракат қиляпмиз. Йил мобайнида бир қанча консалтинг фирмалари билан шартномалар тузилди, уларнинг ёрдамида бизнес-режалар тузиш сифати анча яхшиланди. Услубий қўлланмалар, типовой лойиҳалар альбомлари ҳамда ахборот бюллетенлари тайёрлаб, вилоятлардаги бўлинмаларга тарқатилди. Жойларда ўтказилаётган машғулот-кенгашларда тегишли тушунтириш ишлари олиб борилмоқда. Бундан ташқари чет эл фирмаларида тайёрланаётган технологик лойиҳаларни ташвиқот қилишни йўлга қўйдик.

«Мадад» суғурта агентлиги маҳаллий саноатда замонавий технологияни жорий этиш жараёнида ҳам узлуксиз иш олиб бормоқда. Жумладан, тўқимачилик ва тикувчилик саноати жиҳозларини ишлаб чиқаришда етакчи бўлган Германиянинг «PFAFF—I № CE» фирмаси билан, шунингдек, қишлоқ хўжалиги учун юқори сифатли асбоб-ускуналар ишлаб чиқараётган Исроилнинг «Эйнаб трейд нд инвестмент ЛТД» фирмаси билан ҳамкорлик шартномалари туздик. Ўзбекистон Республикасида маиший хизмат тармоқларини янада кенгайтиришни кўзда тутувчи «Ўзмаишийуюшма» билан ҳам ҳамкорлик шартномалари кучга кирди.

Умуман олганда суғурта ташкилоти бозор иқтисодиётига ўтган мамлакатларда зарур ташкилотлардан бири ҳисобланади. Хорижда бу тизим кенг ривожланган бўлиб, унинг нуфузи баланд, у билан ҳамкорлик қилмайдиган соҳанинг ўзи йўқ. Аминмизки, яқин келажакда бу иш Ўзбекистонда ҳам кенг қулоч ёяди.

Ишнинг муваффақиятини кадрлар ҳал қилади. Ёш кадрларни ўқитиб, малакасини оширяпмиз. Шуларни ҳисобга олиб, Тошкент давлат иқтисодиёт университети ва Тошкент давлат молия институти билан фаолиятимизнинг турли соҳаларига доир узоқ йилларга мўлжалланган манфаатли ҳамкорлик шартномаларини туздик.

Агентлигимизнинг бир йиллик фаолияти шуни кўрсатдики, турли мулк шаклидаги тадбиркорлар суғурта йўли билан ҳимояга муҳтож. Демак, деҳқон (фермер) хўжаликларини ривожлантириш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш, маҳаллий ва қурилиш ашёлари саноати, аҳолига хизмат кўрсатиш соҳаларини янада кенгайтиришга қаратилган пишиқ-пухта лойиҳаларга эга бўлган ишбилармонларимизни қўллаб-қувватлаш муҳим вазифаларимиздан бўлиб қолаверади.

Суғурта жараёни жуда серқирра. У икки томон манфаатини инобатга олиши керак. Шу боис биз фақатгина кредит олувчининг масъулиятини суғурталабгина қолмай, балки унинг бошқа анъанавий турларини ҳам қамраб олишга ҳаракат қилмоқдамиз. Жумладан, фуқаролар, ташкилотлар мол-мулкларини суғурта қилиш, инсонни бахтсиз ҳодисалардан суғурта қилиш каби йўналишларда ҳам иш олиб борилмоқда.

Суғурта бозори кенг қулоч ёяр экан, «Мадад» бу соҳада етакчи ўрин тутишига ишончим комил. У келажакда нафақат тадбиркорга мададкор бўлади, балки мустақил республикамизнинг ҳар бир ишбилармони, ҳар бир фуқароси унинг хизматидан баҳраманд бўлади, деган умиддамиз.

Носиржон ЮСУПОВ,
«Мадад» суғурта агентлиги бош директори.

БИЗНЕС ФОНДНИНГ РЕСПУБЛИКА МАРКАЗИЙ АППАРАТИ ВА ВИЛОЯТ БОШҚАРМАЛАРИ ТОМОНИДАН 1995 ЙИЛ 1 АВГУСТДАН 1996 ЙИЛ 1 ИЮЛГАЧА АЖРАТИЛГАН КРЕДИТЛАР ҲАҚИДА МАЪЛУМОТЛАР

(минг. сўм)

№	Вилоятлар номи	Ҳаммаси бўлиб		К/х маҳсулотларин қайта ишлаш		Фермер хўжаликларини ривожлантириш		Қурилиш ва қурилиш ашёларини и/ч		Маҳаллий саноат молларини и/ч		Хизмат кўрсатиш соҳалари		Туризм	
		сони	суммаси	сон	суммаси	сони	суммаси	сони	суммаси	сони	суммаси	сони	суммаси	сони	суммаси
1	Қорақалпоғистон Р.	167	177021,2	18	27390,1	39	34616,3	32	44532,0	37	30794,2	41	39688,6	0	
2	Андижон	131	164027,5	17	33738,3	34	25805,6	11	26786,9	57	51393,2	11	25453,5	1	850,0
3	Бухоро	114	110718,2	18	19387,5	29	20194,1	12	8422,0	37	47150,1	18	15564,5	0	
4	Жиззах	161	123772,1	12	7434,3	68	57700,1	20	11595,5	52	33688,8	9	13353,4	0	
5	Қашқадарё	123	127031,7	24	43842,5	43	34789,1	12	7154,4	16	13043,4	28	28202,3	0	
6	Навоий	107	105605,8	11	26911,8	70	35352,7	4	1803,4	12	36112,2	10	5425,7	0	
7	Наманган	128	122437,2	15	17450,7	46	28673,3	15	13401,7	41	45327,0	11	17584,5	0	
8	Самарқанд	182	135403,9	22	38225,7	77	50895,9	20	9764,0	30	14209,7	24	14253,4	9	8055,2
9	Сурхондарё	119	158744,2	23	59643,0	17	14504,3	20	27936,9	34	41275,7	24	15284,3	1	100,0
10	Сирдарё	84	83598,0	14	35753,8	30	25261,9	1	500,0	23	12977,0	16	9105,3	0	
11	Тошкент	41	98915,2	8	35276,7	16	26764,4	6	8564,6	4	11336,6	7	16972,9	0	
12	Тошкент шаҳри	56	246752,4	8	47722,8	4	21638,0	13	68899,6	22	72980,0	9	35512,0	0	
13	Фарғона	133	86050,7	10	5487,2	30	15046,7	12	7701,5	60	35517,3	20	21253,0	1	1045,0
14	Хоразм	122	96003,6	13	14229,2	17	10185,0	12	8189,4	77	61711,8	3	1688,2	0	,0
	Жами:	**1668**	**1836081,**	**213**	**412493,6**	**520**	**401427,4**	**190**	**245251,9**	**502**	**507517,0**	**231**	**259341,6**	**12**	**10050,2**

КИЧИК ВА ЎРТА БИЗНЕСНИ ЮКСАЛТИРИШГА ХИЗМАТ ҚИЛУВЧИ БАНК

Мамлакатимизда тадбиркорлик, ишбилармонлик ва хусусийлаштиришга кенг йўл очилиб, бозор муносабатларига ўтишнинг иккинчи, ҳал қилувчи босқичида ҳам кўзга кўринарли ютуқларга эришилмоқда. Мулкчиликнинг янги шаклларига асосланган миллий иқтисодий тизимни яратиш, мамлакатнинг соғлом молия-кредит йўналишини вужудга келтириш, иқтисодиётнинг барча кўринишлари ва соҳаларини бир-бирига боғлаб иш олиб бориш юрт истиқболини ўйлаб қилинаётган саъй-ҳаракатлар самарасидир.

Маълумки, 1995 йил 26 июлда Президент Ислом Каримов Фармони ва Вазирлар Маҳкамасининг 291-қарори билан хусусий тадбиркорлар ва кичик бизнесга молиявий ёрдам кўрсатувчи «Бизнес-фонд» ҳамда уларни суғурта қилувчи «Мадад» суғурта агентлигининг ташкил этилганлиги бозор муносабатлари юзага келтираётган муаммоларни ечиш сари қўйилган дадил қадам бўлди ва айниқса, уларнинг республикамизда айнан нодавлат корхоналарга, тадбиркорлар ва фермерларга, ишбилармонларга хизмат қилувчи, ўзига хос обрў ва мавқеига эга бўлган тижорат ҳиссадорлик «Тадбиркорбанк» билан ҳамкорлик қилиши ҳам бу борада тўғри йўл танланиб, ислоҳотларни шу йўл орқалигина давом эттириш мумкин эканлигини исботлади.

Иқтисод, молия, суғурта масалаларига оид мутахассислар, ишбилармон ва тадбиркорлар фаолиятини бирлаштириш ва бу соҳани ривожлантиришга йўналтириш ҳали жаҳон тажрибасида қўлланилмаган янгилик эканлиги маълум. Энди «Бизнес-фонд» томонидан мижозларнинг фаолияти тўлиқ ўрганилиб, бизнес режаси қабул қилингач, қўлига «Мадад» суғурта агентлигининг кафолат ҳужжати тақдим этилгандагина кредитлар мижозларга «Тадбиркорбанк» орқали берилади.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 26 июлдаги 291-қарорида «Бизнес-фонд» томонидан жалб этиладиган маблағлар қайтариб бериш шарти билан қуйидаги асосий вазифаларни ҳал этиш учун жамланади ва «Ўзтадбиркорбанк» орқали кредитлар тариқасида ажратилади», дейилган. Буларга жумладан, бизнес-лойиҳани имтиёзли кредит билан таъминлаш орқали хусусий тадбиркорликни ва кичик бизнесни молиявий қўллаб-қувватлаш, республика минтақаларида хусусий тадбиркорлик, кичик бизнеснинг кенг инфраструктурасини ривожлантиришга кўмаклашиш, лойиҳаларнинг халқаро андозаларга мос техник-иқтисодий асосларини ишлаб чиқиш ва уларни амалга ошириш билан боғлиқ суғурта полисини қоплаш учун давлатнинг молиявий ёрдами (гарантлар)ни таъсис этиш ва бериш, хорижий ускуналар лизингини ташкил этиш асосида технологик жиҳатдан қўллаб-қувватлаш каби бир қанча вазифалар киради. Бундан ташқари қарорда «Бизнес-фонд» ва «Ўзтадбиркорбанк» кредит шартномаси ҳамда қарзни узиш жадвали асосида кредитдан мақсадли фойдаланиш, кредитлар ва улар юзасидан фоизларнинг ўз вақтида қайтарилиши устидан мунтазам назоратни амалга оширадилар» деб таъкидланган. Демак, «Тадбиркорбанк» берилган кредитларнинг бизнес-лойиҳа асосида тузилган қарз шартномаси бўйича ишлатилишини назорат қилади ва текшириб боради.

«Бизнес-фонд» 1996 йилнинг 1 июлигача (қайта ташкил этилгандан сўнг) тадбиркорларга, фермер хўжаликларига халқ истеъмол молларини етиштириш ва уни қайта ишлаш учун 1 млрд. 382 млн. сўмлик имтиёзли кредит берган бўлса, шундан «Тадбиркорбанк» орқали 887 мижозга 662,5 млн. сўмлик кредит берилган. Бу кредитларнинг мижозлар томонидан мақсадга хилоф равишда ишлатишига йўл қўймаслик мақсадида қарз олган мижозларга «Тадбиркорбанк» бўлимларида махсус ҳисоб рақами очилиб, кредит сарфи ўша ҳисоб рақами бўйича назорат қилинади. Бундан ташқари лойиҳа мониторинги юзасидан ҳам банк ўз вилоят бошқармаларига, туман бўлимларига бир қатор қатъий кўрсатмалар бериб турибди.

Бугунги кунда мамлакатимиз иқтисодиётини мустаҳкамлаш, бозорларимизни юқори сифатли, рақобатбардош истеъмол моллари билан таъминлаш учун хизмат қилаётган хўжаликлар, фирмалар, деҳқон-фермер уюшмалари, хизмат кўрсатиш тармоқлари ана шу йўналтирилган маблағлар ҳисобига ишлаб, фойда келтирмоқда.

«Бизнес-фонд», «Тадбиркорбанк», «Мадад» суғурта агентлигининг ҳамкорликдаги бу ишлари мамлакатимизда тадбиркорликни, ишбилармонликни кенг жорий этиш, юксалтириш, кичик ва ўрта бизнесни иқтисодиётнинг муҳим тармоқларидан бирига айлантириш республика ҳукуматининг ҳам ҳар кунги долзарб вазифаларидан бири эканлигидан далолат беради ва ҳаётнинг ўзи шунга ундамоқда. Уларнинг ташкил этилганига эса ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. «Тадбиркорбанк» фаолиятига эндигина 3 йил бўлган бўлса, «Бизнес-фонд» ва «Мадад» суғурта агентликларининг биргаликда иш олиб бораётганига бир йил тўлди. Қилинадиган ишлар ҳали олдинда, энг муҳими — ҳамкорлик йўли мавжуд, ишонч ва мақсад бирлиги бор. Шуларнинг ўзи ҳам келажакда қилинажак улкан ишлардан далолат беради.

М. АҲМЕДОВ,
«Ўзтадбиркорбанк» бошқаруви раиси.

ХЎЖАМУШКЕНТЛИКЛАР МИННАТДОР

Ховос туманидаги Хўжамушкент қишлоғида 3,5 мингдан ортиқ аҳоли истиқомат қилади. Ҳозир бу ерда аҳолига хизмат кўрсатувчи янги врачлик пункти иш бошлади. 1990 йилда қурилган, лекин анчадан бери қаровсиз ётган икки қаватли қишки дам олиш оромгоҳи биноси ҳашар йўли билан қайта таъмирланди. Вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси зарур тиббий жиҳозларни етказиб берди. Туман ташкилотлари эса пункт учун 3 та телевизор, 15 та гилам ажратди.

Хўжамушкент туман марказидан 70 километр узоқда жойлашган. Шу сабабли илгари аҳолига тез тиббий ёрдам кўрсатишда анча қийинчиликлар мавжуд эди. Эндиликда эса янги врачлик пунктининг ишга туширилиши билан бу муаммо ечимини топди. Пунктда тез ёрдам кўрсатиш, унча мураккаб бўлмаган жарроҳлик операциялари ўтказиш, физиотерапия каби бир қанча бўлимлар мавжудки, улар беморларга ўз вақтида хизмат кўрсатиш имкониятини яратмоқда. Айни кунларда бу ерда 15 та беморни қабул қила оладиган кундузги бўлим, 10 га яқин физиотерапия аппаратлари ишлаб турибди.

СУРАТЛАРДА: қишлоқ врачлик пунктининг умумий кўриниши; ҳамшира Феруза Гарифулина бемор билан; дам олиш хонасида.

Б. ТЎРАЕВ (ЎзА) олган суратлар.

"КАМАЗ" ТОШКЕНТ АВТОМАРКАЗИ ҚЎШМА КОРХОНАСИ
ҚУЙИДАГИЛАРНИ СОТАДИ ВА ТАВСИЯ ЭТАДИ:

* қийин йўлларда ҳам юра оладиган **"КАЗ-4540"** дизель автомобиль-самосваллар;
* **"КамАЗ"** автомобилларининг эҳтиёт қисмлари;
* **"КамАЗ"** автомобиллари ва двигателларига сервис хизмати;
* **6 СТ 182** аккумуляторлари **(АҚШ);**
* **"Бристон" (Япония)** фирмасининг **260х508, 280х508** автошиналари.

Манзилимиз: Тошкент ш., Қорақамиш кўчаси, 6.
Телефон: 24-98-22.

Фирма сотади:
* юк транспортлари ва автобуслар учун шиналар;
* игнабаргли дарахтдан ёни кесилган тахталар - 4-6 м.;
* электродлар, карбидлар;
* ҳар хил диаметрли пўлат қувурлар.
Биздаги нархлар сизга маъқул тушади.
Тел.: (3712) 36-70-53.
Ҳақ тўлаш усули - ихтиёрий.

Олимпиада кундалиги

XX асрнинг сўнгги ёзги Олимпиада ўйинларини бевосита кузатиш учун жаҳоннинг турли бурчакларидан Атлантага келган 2 миллиондан ортиқ спортсеварлар баҳслар айни авж паллага кирганлиги, воқеалар жуда тез ривожланаётганлиги боис мусобақадан-мусобақага улгуриш у ёқда турсин, ҳатто статистик маълумотлардан тўлиқ хабардор бўлишга ҳам улгуришмаяпти.

100 Atlanta 1996

БЕШ НАФАР БОКСЧИМИЗ ФИНАЛ САРИ МУВАФФАҚИЯТЛИ ОДИМЛАЯПТИ

Олимпиадагача шаҳарнинг бир миллион аҳолисига хизмат қилган транспорт ходимлари ҳам йўналиш ва иш режаларидан чиқиб кетиб, баъзан ишдан кетишга (шу кунгача 52 ҳайдовчи ишдан бўшатилди) мажбур бўлаяпти. Соат сайин янги совриндорлар пайдо бўлаётганлиги сабабли мутахассислар ҳам қайси мамлакат қанча медаль олганлигидан баъзан адашиб кетишяпти. Зеро, Олимпиадалар тарихида биринчи марта энг кўп — 197 мамлакат вакиллари мусобақаларда қатнашишяптики, уларга жуда қисқа вақт — деярли икки ҳафтанинг ичида жами 1838 та олимпия медали (шундан 604 таси «олтин») «тақсимланиши» керак.

Дзюдочимиз Армен Богдасаровнинг вакилларимиз ичида биринчи бўлиб совриндор бўлганлигини хабар қилган эдик. Шундан сўнг бокcчимиз Карим Тўлагановнинг аргентиналик рақиби Гомесни 12:4 ҳисобида мағлуб этганлиги ва навбатдаги босқичга чиққанлиги ҳақида хабар келди. Шунингдек, Темур Иброҳимов ҳам биринчи босқичда ғалаба қозонди. Беш нафар боксчимиз баҳсларни муваффақиятли давом эттиряпти. Руслан Чагаев ва Муҳаммадқодир Абдуллаев эса мағлубиятга учраб, баҳслардан чиқди. Шунингдек, қиличбозларимиз ва греко-рим кураши бўйича полвонларимиз ҳам баҳсларни якунлашиб, совринсиз қайтадиган бўлишди. Теннисчимиз Олег Огородов эса «Президент кубоги» баҳсларидаги ўзининг эски рақиби — венгриялик Шандор Нозалига қарши кортга чиқди. Бу сафар Олег икки сетда рақибини мағлуб этди. Томашевич эса словакиялик кучли теннисчи Кучерага қарама-қарши келиб, 1/2 ҳисобда имкониятни бой берди. Мерганлик бўйича Шуҳрат Аҳмедов 563 очко билан тўққизинчи, дзюдочимиз Владимир Шмаков ҳам шундай ўринни эгаллади.

Катта умид боғлаган спорт гимнастикачимиз Оксана Чусовитина умумкўрсаткичлар бўйича 23-ўринни эгаллаб, финал босқичда қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритди. Анастасия Дзюндзяк эса 30-ўрин билан кифояланди.

Шу спорт тури бўйича эркаклар ўртасидаги баҳслар якунланди. Умумжамоа ҳисобида россияликлар чемпион бўлишди. Бизнинг ягона вакилимиз Элдор Валеев эса машғулотларда жароҳат олиб, майдонга чиқаолмади.

Уч кунлик мусобақалар якуни бўйича энг кўп «олтин» медални қўлга киритишган Польша ва Россия спортчилари олдинда боришяпти.

Расул ЖУМАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Газетхон ижодидан

Ҳижрон сизнинг кўзларингизда

СОҒИНЧ

Сен берган гулларнинг ғунчасин ўпдим,
Сени баҳорларда соғиниб кутдим.
Тунлари ухламай тонгга етдим-у,
Очилган гулдайин тўкилиб кетдим.

Сенинг ташрифингни кутарман ҳамон
Баҳорни, гулларни, бахтни унутдим.
Ва сенинг адосиз ҳижронларингда
Очилган гулдайин тўкилиб кетдим.

ШОИРАГА

Ҳижрон сизнинг қўлларингизда,
Жон беради бир телба шоир.

Ҳижрон сизнинг шеърларингизда
Жон олади севги ва меҳр.

Ҳижрон сизнинг сўзларингизда
Ухлаб ётар бир нозик қаҳр.

Ҳижрон сизнинг кўзларингизда
Йиғлаётган бир йигит ахир.

Ҳижрон сизнинг қучоғингизда
Тин олади бир гўдак — умр!

Ҳижрон сизнинг китобингизда
Гуллагувчи соғинч ва ҳажр.

Озод АЛИҚУЛОВ
Қашқадарё.

Нуқтаи назар

КУЙЛАР ҲАҚИДА ЎЙЛАР

Ҳар бир мамлакатнинг, албатта, ўзига хос мусиқий мероси бўлади. Ўзбек халқининг меъморчилик, халқ амалий санъатининг деворий кўринишларида, миниатюра санъатида, шоиру алломаларимизнинг битикларида чолғу асбоблари ва машшоқларга кенг ўрин берилганини кўрамиз.

Қатор ғазаллар ва миниатюраларда «қонун», «уд», «танбур» ёки «най» каби чолғу асбобларининг тасвирини учратамиз. Кўпгина ҳикоя ва ривоятларда кишини ўзига ром қилувчи сеҳрли машшоқлар ҳақида ҳикоя қилинади. Афсуски, ўша вақт куйлари ва оҳанглари ҳақида тўла тасаввурга эга эмасмиз. Лекин бизнинг давримизгача етиб келган бир қанча чолғу куйлари борки, уларни тинглаганда жафокаш халқимизнинг қиёфаси кўз ўнгимизда гавдаланади.

Ижродаги нола, қочирим, оҳангдан завқланамиз. «Наврўзи ажам», «Сувора», «Мулкия» куйлари фикримизнинг далилидир.

Ўзбек халқ чолғу асбоблари ансамбли ўзбек халқ мусиқа санъатининг энг юқори поғонасига чиққан, мусиқа меросимизни бойитган, қолаверса, дунё мусиқа шинавандаларини ўзига жалб қилган дастадир. Устоз Юнус Ражабий бошчилигида Дадаев, Фахриддин Содиқов, Турғун Алиматов, Дадахўжа Соттихўжаев, Исоқ Қодиров катта халқ чолғу ансамблини ташкил қилиб, йўқолиб бораётган халқ мусиқий меросини тиклаб, биргаликда чалик Тошкент Давлат консерваториясида ўзбек миллий-чолғу асбобларини такомиллаштириш баҳонасида европалаштирдилар. Шукурки, консерваториянинг «Шарқ мусиқаси» кафедраси жамоасининг саъй-ҳаракати туфайли миллий мусиқа маданияти сезиларли даражада ривожланмоқда. Айниқса, республикамизда юз бераётган сиёсий-маданий ўзгаришлар туфайли миллий санъатга эътибор катта бўлаётир. Истеъдодли созандалар Тоҳир Ражабий, Рифатилла Қосимов, Аҳмаджон Дадаев, Шуҳрат Йўлдошев, ака-ука Исломовлар ижоди эътиборга моликли Соатқулов, Дони Зокиров, Комилжон Жабборов, Саиджон Калонов, Набижон Ҳасанов, Ғанижон Тошматов, Абдумутал Абдуллаев, Ориф Қосимов, Маҳмуд Юнусов, Жўрабек Сайдалиев ижро этишди.

«Баҳор» ансамбли созандалари Салоҳиддин Тўхтасинов, Бахтиёр Алиев бошчилигида халқ куйлари ва рақсларини маҳорат билан ижро этишарди. Кейинчалик

Зангори экран кўрсатувлари, радиоэшиттиришларнинг бошланиши ва тугалланишида бериб бориладиган оралиқ мусиқалар ижросини ҳам бир ўйлаб кўриш зарур. Тарихий, мумтоз мусиқа меросимиздан концертлар дастурида, эшиттиришларда фойдаланиш мақсадга мувофиқ бўлмасмикан?

Хуллас, М. Мирзаевнинг жаранглаган рубоб сози, Фахриддин Содиқовнинг чанг созлари, Ғанижон Тошматовнинг ғижжак куйлари кимни қувонтирмайди, дейсиз. Биздан ҳам келажак авлодга ана шундай ноёб миллий куйлар мерос бўлиб қолмоғи лозим. Бу борада Ўзбекистон халқ артисти Абдуҳошим Исмоилов раҳбарлигидаги ўзбек халқ чолғу асбоблари ансамбли хайрли ишларни амалга оширмоқда.

Саидикром КАМОЛОВ.

«ОЛТИН ВОДИЙ» ЯРМАРКАСИ

Ўзбекистон Республикаси молхомашё биржаси Фарғона бўлими Марғилонда «Олтин водий-96» халқаро универсал ярмаркасини ўтказди. Унда республикамиз вилоятлари, хорижий ва ҳамдўстлик мамлакатларидан келган тадбиркор ва ишбилармонлар қатнашди. Ярмаркада Фарғона водийси корхоналари ва фирмаларининг 4,5 миллиард сўмликдан кўпроқ турли хил маҳсулоти намойиш қилинди. Очиқ турдаги биржа савдолари бўлиб ўтди. Унда ҳамкорлик ва савдо-сотиқ юзасидан шартномалар имзоланди.

КОРХОНАЛАР РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

"OIL SERVIS"

Нефть маҳсулотларини қабул қилиш, сақлаш ва сотиш чоғида аниқ ҳисоб-китоб олиб бориш ва ёнилғи-мойлаш омборларидаги ёнғинга қарши аҳволни тартибга солишда Сизга ёрдам беради.
Ўн йиллик тажрибага эга бўлган ва "Ўздавстандарт"нинг 0132 рақамли лицензиясини олган корхона

ҚУЙИДАГИЛАРНИ БАЖАРА ОЛАДИ:
- *резервуарлар ва нефть қувурларини ҳажмий ва геометрик усулда ГОСТ га мувофиқ тез ва сифатли даражалаш;*
- *резервуарлардаги тешик ва терчилаш (буғ билан қопланиш)ни уларни нефть маҳсулотларидан бўшатмай туриб (оловсиз усулда) тез бартараф этиш;*
- *автомобилларга ёнилғи қуйиш станцияларида созлаш, ишга тушириш юмушларини бажариш.*

Бизнинг телефонлар:
(8-3712) 55-84-22, 45-52-95.

"АНОР-КК"
корхонаси таклиф қилади:
1. 80-100 тонналик ҳажмдаги совуқхоналар учун ҳароратни 0 °С атрофида ушлаб турадиган совитгич ускунаси ХФ-9-1.
2. Автомобиль "Москвич-412".
3. Двигатель "412".
4. Электромотор 55 квт 1500 айл./м.

МУРОЖААТ УЧУН ТЕЛ.: (3712)
кундузи 33-44-40, кечқурун 34-13-35.

"Мадина-Т" ҳиссадорлик жамияти
Бошқаруви жамият акция эгаларидан эълон чиққан кундан бошлаб бир ҳафта муддат ичида ўз акцияларини янги номиналга алмаштириш учун топширишларини илтимос қилади.
Кўрсатилган муддатдан кейин акцияларни қабул қилиш тўхтатилади.

АЖОЙИБ ОЛАМ SAMSUNG CD+OK

НОЁБ ВА РАНГ-БАРАНГ!

CD+OK тизими - дидингизга мос қўшиқлар.
CD+OK тизими - компакт-дисклардан фойдаланишга асосланган дунёда биринчи караоке тизими. Бу тизим SAMSUNG Electronics фирмаси томонидан ишлаб чиқилган.
CD+OK тизимида CD+ROM компакт-дискларнинг энг янги технологиялари қўлланилади. Битта дискда энг оммавий бўлган 800 та русча ва 277 та инглизча қўшиқ бўлиб, уларга турли-туман рангларда товланувчи тасвирлар илова қилинган.

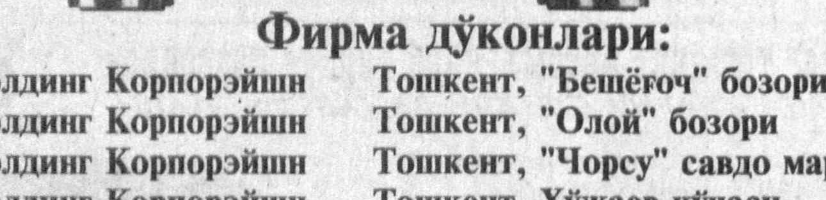

SAMSUNG Electronics компанияси Ўрта Осиё ва Қозоғистон бўйича дилерларни таклиф этади. Алматидаги омборидан бевосита етказиб берилади.
Самсунг Электроник Ко.
Алмати офиси, Алмати, Абилайхон, 81.

Фирма дўконлари:

Кало Холдинг Корпорэйшн	Тошкент, "Бешёғоч" бозори, 2-дўкон	7(3712) 45-52-69
Кало Холдинг Корпорэйшн	Тошкент, "Олой" бозори	7(3712) 45-80-41
Кало Холдинг Корпорэйшн	Тошкент, "Чорсу" савдо маркази	7(3712) 45-52-69
Кало Холдинг Корпорэйшн	Тошкент, Хўжаев кўчаси	7(3712) 45-52-69
Кафолат-Файз	Тошкент, "Чорсу" бозори, Эскижўва кўч.	7(3712) 42-29-89
ТОУ Ко., ЛТД	Тошкент, Амир Темур кўчаси, 110	7(3712) 34-02-58
ТОУ Ко., ЛТД	Тошкент, "Чилонзор" савдо маркази	7(3712) 35-09-86
СТАЛИК	Фарғона, Аль-Фарғона кўч., 20	7(3712) 24-49-18

SAMSUNG ELECTRONICS

Ўрта Осиё савдо компанияси
қуйидагиларни сотади:

* *МАЗ-5336 (суперМАЗ) автомашиналарининг олдинги ойнаси;*
* *турли хил метал прокатлари (қувур, арматуралар);*
* *турли хил автошиналар.*

Исталган турдаги ишлаб чиқариш-техника ва рўзғор маҳсулотларини (Россия, Қозоғистон, Украина) етказиб бериш ва шундан сўнг ҳисоб-китоб қилиш имконига эгамиз.

Алоқа учун телефонлар: 77-76-95, 78-50-83.
Тел./факс: 77-77-61.

Ўзбекистон кимё саноати тармоқлари ходимлари касаба уюшмасининг марказий қўмитаси Ўзбекистон кимё саноати корхоналарининг «Ўзкимёсаноат» ассоциацияси касаба уюшмаси раиси Қаюмжон Сулаймоновга волидаи мухтарамаси

ЛАЗОКАТХОН аянинг

вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон кимё саноати корхоналари уюшмаси жамоаси шу уюшма бош мутахассиси Қаюмжон Сулаймоновга волидаи муҳтарамаси

Лазокат ая СУЛАЙМОНОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

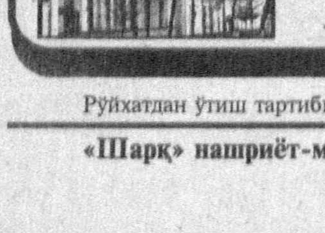

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Анвар ЖЎРАБОЕВ.

БЎЛИМЛАР:
Парламент 33-57-34;
Хатлар 33-07-48;
Мерос ва қадриятлар 36-29-89;
Қишлоқ хўжалиги 36-07-94;
Иқтисодиёт 36-36-65;
Маънавият 36-35-60;
Тунги муҳарририят 33-10-28.
Эълонлар 36-09-25, Вахтёр-33-10-60

• МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир — А. Йўлдошев.
Навбатчи — Р. Жумаев.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0319 Буюртма Г. — 0379 31671 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2 **Босишга топшириш вақти—21.00** **Таҳририятда ҳажми 7 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.**

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Босишга топширилди — 0:14 1 2 3 4 5 6